

Šiame numery

Pašnekesys visiems įgrisusia tema.

Kalbamės su

prof. Vytautu Marijošium.

Adolfas Valeška dėl parodos ir galerijos.

Apie drožinėtoją prof. Ig. Končių.

Eretas pasitinka "Žurnalistiką".

Vincas Maciūnas apie savo tėvą ir jo laikus.

Lietuvos istorija Lituanistikos instituto suvažiavime.

Lietuviai čia pirmąja — šiandien vėl operos premjera

Pokalbis su prof. Vytautu Marijošium

Šiandien ir ryt — pirmieji šio sezono mūsų operos spektakliai...

Chicago lietuvių opera džiaugiasi prisiviliojusi aukšto talento dirigentą Vytautą Marijošį. Tai plataus pripažinimo susilaukęs muzikas ir pedagogas. Kilimu — iš Panevėžio. Muziką studijavo Klaipėdos konservatorijoje, kur jau besimokydamas dirigavo vyrų chorą, buvo dainavimo klasės akompaniatorius. Vos baigęs konservatoriją, buvo pakviestas Kauno valstybinės operos akompaniatoriumi — koncertmeisteriu.

Nuolat verždamasis vystyti savo sugebėjimus, jis studijas gilinavo Berlyne, Prahoje, Viena, Paryžiuje, Romoje, Amerikoje. Prašomas valst. konservatorijoje specialiai studijuoti dirigavimą. Tas studijas baigė laureatu ir Prahoje dirigavo čekų filharmonijos ir radio orkestrui.

Po studijų Prahoje, grįžęs į Lietuvą, tapo valstybinės operos vyriausiojo dirigento ir meno vadovu, tas pareigas eidamas nuo 1938 m. iki antros bolševikų okupacijos 1944 m. liepos mėn. Yra dirigavęs Kaune ir Vilniuje per 20 operų, eilę simfoninių koncertų Lietuvoje ir Latvijoje.

Išvykoje su Berlyno simfoniniu orkestru įgrojo 3 lietuviškos muzikos plokšteles. Atvykęs į JAV, čia greit susilaukė pripažinimo. Yra dirgavęs Kaune ir Vilniuje per 20 operų, eilę simfoninių koncertų Lietuvoje ir Latvijoje.

Pradėdama mane gaudinti istorinėmis ūkanomis.

Kur tau ūkanos! Tai faktai. Nuogi ir nuožmūs faktai. Jie šviečia (kabutėse) iki paskutinio Lietuvos - Lenkijos padalinimo imtinai. Nedaug, kaip žinai, susiūbiulėjimo būta ir mūsų nepriklausomybės blykstelėjimo metais.

Pagal tave, mūsų istorinę tikrovę slepia tik nesantartės klotai. Abejoju. Buvo ir gražių akimirkų.

Abejok, jei nori. O aš manau, jog nesantartė buvo didžiausia mūsų tautos našta. Ji slėgė daugiau negu baudžiava. Negu carų, vokiečių, bolševikų okupacijos. Daugiau nei trėmimai, lenkinimai, alkoholizmas, prieš kurį taip šauniai stojo vyskupas Motiejus Valančius. Kai savas ima rietis su savu, laimi tik svertimieji.

Tik apskrūs despotai. Kodėl taip yra?

Naivus klausimas. Daugiau briaunė lietuvių psichologija yra sunkiai suvokiama. Kažkas įrodinėja mus esant seniausią tautą pasaulyje. Gal užtat aistringai mėgstame politikuoti, nes tai seniausias užsiėmimas. Politika yra tas žaizdras, ant kurio grūdiname savo protus. Jie pasidaro kieti ir žvangūs kaip plienas. O

(Nukelta į 2 psl.)

nicetti "Meilės elksyro" šlifavimus.

Kodėl, mesro, pasirinkote Donizetti operą "Meilės elksyrą"? — paklauso V. Marijošius, aplankęs jį sveinuose Labauskų namuose.

Operos pasiinkimas pareina nuo sąstato dmininkų, nuo galimumo laiku tlikti vertimus ir nuo įmanomos išlaidų sąmatos. Mūsų choras pasišventęs, atlieka savo uždavinį be atlyginimo, bet yra unijos nustatytos išlaidos orkestrui, yra kitų neišvengiamų išlaidų, kurias reikia turėti prieš akis.

Tokiose sąlygose atrodė geriausias pasirinkimas bus "Meilės elksyras". Turėjo reikšmės ir tai, kad šis veikalas yra skirtingo charakterio: komedijos pobūdžio. Tai naujas uždavinys Chicago operai: iš tragedijos pereiti į komediją, o šią sunkiau pastatyti, negu tragediją. Komedijoje turi būti balso spalvų ir sceninės akcijos žaismingumas, ką nėra taip lengva reikiamoje aukštumoje perteikti. Vengimas grandiozinių efektų — ryškus šiame žanre, taip pat vengimas to, kas vulguru ar pervaidinta.

Grynai iš vokalinės pusės yra reikalingas didelis melodinis graicumas ir rečitatyvinė forma dialoguose — priemonė pagerinti sceniškam veiksmui.

Šioje muzikinėje deklamacijoje būtų reikalinga sūflerio parama. Tačiau lietuvių opera per porą dešimtmečių verčiasi be sūflerio, ir vis sėkmingai. Ypač stebina sol. Wicikas, kuriam lietuvių kalba nėra savo, bet jis sugeba taip ištemyti savo partnerių pasakutinius žodžius, kad įstengia

laiku pats atsakyti.

Opera puikiai orkestruota. Tačiau visą šitą reikėjo priderinti prie akustinių sąlygų Marijos aukšt. mokykloje, ir tai tik per dvi repetitijas ir visą savaitę pertraukos prieš operos premjerą. Kitaip neįmanoma, turint galvoje didelės orkestro išlaidas.

Kas yra atlikęs operos vertimą?

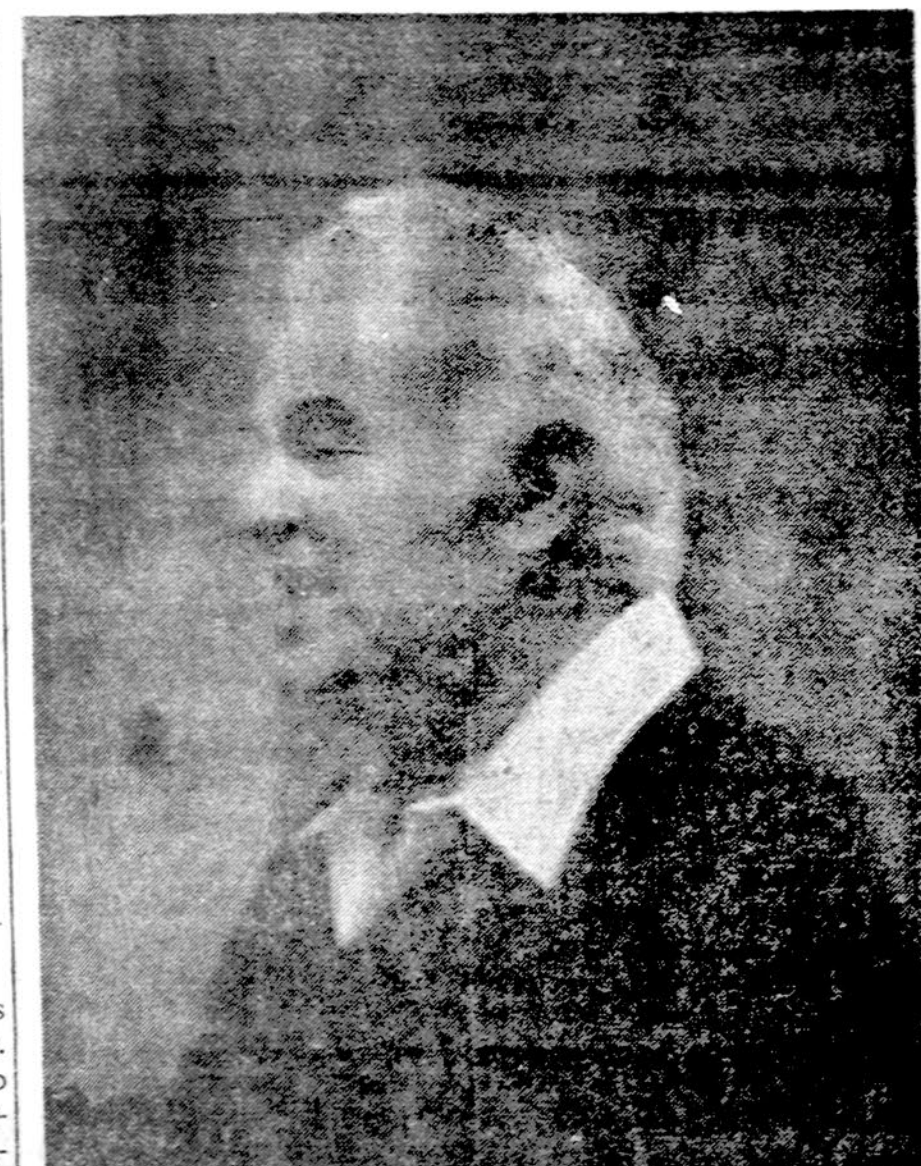
Toks vertimas, kokį mes buvome radę, buvo nepriimtinas. Naujai padarė St. Santvaras, o man dar teko priderinti prie specifinės kai kurių dainininkų vokalinės technikos, pakeičiant kai kuriuos mažesnius, — kalbėjo V. Marijošius.

Pokalbio metu galėjau pavyti šios Donicetti operos partitūrą. Stora knyga — 602 puslapių, stambesnė už mišiolą, ir dirigentui reikia viską pasisavinti...

Kaip su pastatymo režisūra?

Stilistinis šio pastatymo vieningumas, sceninis apipavidalinimas režisieriaus H. Beattie padarytas per 8-9 dienas. Repetavo su solistais, chorą, dirbo vakarais iki 11 val. Režisierius turėjo grįžti į Hofstra universitetą New Yorke. Stebiuosi pasišventimui solistų ir choro, kurie dieną dirba, ilgai vakarais repetuoja, ir nei kiek nesiskundžia. Režisierius H. Beattie tai galėjo atlikti tik mūsų N. Numgaudaitės ir K. Oželio paramos dėka.

Man buvo malonu matyti, kai atsisveikindamas su Lietuvių opera režisierius pasigėrėjo, kad jam pirmą kartą teko dirbti su tokiais ryžtingais lietuviams. Dė-

Prof. Vytautas Marijošius

Nuotr. Eug. Būtėno

kojo už didelį pasišventimą ir discipliną.

Jau Jūs bene trečią kartą atvykstate praversti Lietuvių operos pastatymus. Koks išpuolis dabar?

Dirbant muzikos kolegijoje, man nelengva ištrūkti. Tačiau laisškai, kiti pareiškimai priimami, kad mano kooperavimas, talka yra pageidaujama lietuvių operos išsilaikymui. Tačiau atvykęs šiuo atveju kartais labiau jaučiuosi vienišas savo pareigose, kurioms esu pakviestas, kai daugelį reikalų tenka spręsti ir atlikti vienam, o būtų labai laukiamas gausesnis ir kitų įsijungimas — techninėje ir meninėje talkoje.

Ko gali publika tikėtis, atvykdamas į šios operos spektaklius?

Jeigu ir pusė to pavyktų, ką mes stengiamės atlikti, manau, kad publika turėtų palikti salę su pasitenkinimo šypsniais. Tačiau iš kitos pusės — ir aš pats, ir visos operos kolektyvas nieko kito po spektaklio nenori, kaip konstruktyvios kritikos.

Jūs esate giliai įleidę šaknis muzikiniame pasaulyje. Ar kitos tautinės grupės turi savo operas JAV-se?

Manęs tokios žinios nepasiekė. Gal būtų daromi atskiri pavieniai bandymai, bet, atrodė, kad lietuviai čia pirmąja. Lenkai suruošia kokį Halkos spektaklį, su juo pavažinėja. Gal kitos tautos neturi ir tokio ilgesio. Juk vokiečių, čekų bei kitų operas pastato ir Metropolitan.

Kaip Jums iš viso atrodo operų dabartinė padėtis ir ateitis Amerikoje?

Galėtų būti geresnė. Jaunų dainininkų paruošimas muzikos mokyklose — labai geras, tačiau neturėjimas lėšų verčia net didesniuose Amerikos miestuose pasitenkinti trumpais operos se-

zonais ar visai jų neturėti, tenkintis keliais pripuolamais spektakliais.

Ar tuo atžvilgiu geriau Europoje?

Nėra net kaip lyginti, nes Europoje, su mažomis išimtimis, operos yra globojamos miestų ar valstybių. Iš savo paskutinių penkerių metų lankymosi Europoje, galiu pasakyti, kad daugely vietų tie patys orkestrai tarnauja operai, baletui ir simfoniniams koncertams. Tai naujas atradimas Vokietijoje, o mes Lietuvoje jau turėjome visą tai pirma, negu ją apleidome. Tiems trims uždaviniams tarnauja ir nauji teatrų pastatai. Tuo būdu orkestrantai turi tarnybą visus metus, o pvz. Chicagoje Lyric operoje orkestras po kelių ar keiliolikos savaitių — jau nustoja savo funkcijos, muzikai, taip sakant, išeina į gatvę, tenkindamiesi pripuolamais išpareigojimais.

Pasaulio scena daugiausia vis verčiasi XVIII, XIX šimtmečių operomis. Ar dabar reikiassi kūrybiškumas šioje srityje?

Taip. Tačiau anais laikais, pvz. Italijoje, operinė kūryba buvo labai stipri, kol nebuvo taip išryškėjusi simfoninė. Dabar opera turi rungtyniauti su simfoniniais pastatymais, o juos žymiai lengviau realizuoti, negu operas, kur reikalinga ir vokalinė pusė.

Dabar dėl techniškių ir finansinių sumetimų simfoniniai pastatymai dar turi konkuruoti su kameriniais, ne savo menišku aukštumu, bet tuo, kad kameriniai reikalauja mažesnių išlaidų.

Iškilo nauja rivalizacija — elektroninė muzika, gaminanti mechaniskomis priemonėmis garsus, kuriuos kompozitorius gali panaudoti savo kūrybai.

Kur Jūs dabar nuolatiniu savo darbu koncentruojatės?

(Nukelta į 2 psl.)

Vytautas Marijošius diriguoja Chicago simfoniniam orkestrui. Šiandien ir rytoj Chicagoje įsiai diriguoja Donizetti "Meilės elksyro" spektaklius, kuriuos Marijos mokyklos auditorijoje stato Chicago Lietuvos opera. (Liet. foto arch.)

Office tel. 767-3141; many 666
DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURG.
6449 So. Pulaski Road
Val.: pirm. antr. vėtv. 3-5 ir
nuo 8-12 val. 3-5 ir

Profesorių Igną Končią čia minėsiu tik kaip drožinėtoją.

Tai nebuvo jo specialybė, o tik originalus mėginimas prateisti žemaičių dievdirbių kūrybą.

Buvome truputį pažįstami Kaune, kur susitikdavome foto mėgėjų draugijoje. Todėl po karo labai apsidžiaugiau, sužinojęs, kad ir jis laimingai pasiekė Vakarų. Tūnojo prisiglaudęs mažytėje tramtinių stovyklėlėje Offenbachė.

O aš pats gyvenau Hanau stovykloje.

Ryžausi aplankyti. Su nemaža baimė persliaužiau subombarduoto tilto sijomis plačia Maino upę. Kiek paėjęs, artimiausioj stoty sėdau į varganą po-karinį traukinį ir už pusvalandžio jau išlipau tame seniau odos dirbiniais garsime mieste. Susiradau stovyklėlę.

— Matai anuos namus? Ten profesorius su savo vyrais dirba, — nurodė pirmoji sutikta lietuvi.

Atidarau tų namų duris, — ogi ten užia, švilpia, pyška visokios mašinos. Tuoj priško jauną inžinierių Jakštą ir sako:

— Profesoriaus nėra. Išėjo į mišką. Eik, ten rasi jį požuolui. Čia pat buvo ir miškas. Tvarlingas, švarus, permatomas. Eilu, dairaui, o profesoriaus niekur nematau.

Pagaliau užknopinau. Sėdį sau žmogelis prie pilko liemens progludęs, kažką laiko saujoje, mažyčių peiliuku drožinėja.

Emė pasakoti. Kartą jis padovanojęs amerikiečiams keletą drožtų daiktelių. Tai tie jį apipuolet prašyti, kad padirbtų daugiau. Jis ir sakęs:

— Neturiu įrankių!

Tada amerikiečiai atvežė į stovyklą visą kažkokio vokiečio stalių dirbtuvę. Tai dabar keliolika vyrų ten linksmai dirba visokių žaislų ir kas tik jiems ateina į galvą. O jo darbas — tuos dirbinius papuošti, vieną kitą vietą padrožinėti. Drožinėjimas — rankų darbas. Visai kita daiktų vertė!

Ir Končius negaišdamas emė aiškinti, kaip drožinėjimas ramina, gydo ir teikia sveiką malonumą. Jo dėmesys taip įsisuturbe į smulkius išramtymus, jog nebelieka vietos šimtams kankinančių minčių.

O jam daug kas gniaužė širdį: Lietuvoj likusi šeima, išblaškytas universiteto jaunimas, naikinama visa tauta, miglota ateitis.

Patarė ir man drožinėti. Sakė,

Išdabino ir paliko

DAUMANTAS ČIBAS

medis visais laikais lietuviams buvo prieinamiausia medžiaga. Sakaliuką ar lentelę bet kur rasi. Medis kažkaip mielas lietuviui. Ir atsiviekindamas vis dar moki:

— Jei nepatiks drožinėti, — piešk, rašyk, dainuok, muzikuok! Niekuomet nebūk be darbo.

Kai vėliau Hanau stovyklos tvarkytojai visus jos nesukaitomus gyventojus varė į darbus, kai vyrai kasdien — sninga ar lyja — turėdavo važiuoti į bazes ir sunkiai dirbti už vokiškas popiermarkes, tai aš prisiminiau Končiaus patarimą ir, kaip dro-
žinėtojas, stojau į organizuojamą drožinėtojų dirbtuvę. Ten kartu su kitais lietuviams, latviams ir estais šiltoje pastogėje, čia pat

namie, lengvai pradrožinėjau kelerius metus.

Atsiplukdęs į Bostoną, vieną dieną skubu gatve ir netikėtai sutinku susirūpinusį Končią. (Tuo laiku ne visi jauni galėjo gauti darbo, tai ką bekalbėti apie pagyvenusį.)

Ir jis vėl užvedė kalbą apie drožinėjimą. Sako, reikia susieiti, padaryti talką, dirbti mašikai, duoti dirbinius į dovanų krautuves. O tų krautuvių čia esama daug. Siūlė pagalvoti.

Kiek vėliau prie mudviejų entuziastiškai prisidėjo inž. Eug. Manys. Ir taip visi trys pradėjom lipdyti The Lithuanian Cross Co. Visi trys sudėjom menkus savo uždarbius, pirkom įrankius, mašinas, brangmedžio lentas. Step.

Prof. Ignas Končius (1886. VII. 31 — 1975. II. 19)

Dariaus veteranų namų rūsyje gavom veltui patalpas, viską įrengėm ir vakarais, po darbo, pradėjom pyškėti. Būt profesoriui gilus, belangis, šaltas, dulkėtas rūsys, matyt, netiko. Jis vis rečiau emė lankytis. Drožinėjo namie.

Ir atsitiko taip, kad atsirado, kas pradėjo mums pavydėti. Net apskundė įstaigoms, kad mes darome didelį biznį, o nemokame mokesčių. (Iš tikrųjų, iš to darbo tuo metu neturėjom jokių pajamų.)

Pagaliau, vieną vakarą atėjė, radome rūsio duris išlaužtas ir viduje visa sujaukta. Teko iš ten išsikraustyti, mašinas pasidalinti, o Končiui gražini įdėtus pinigų. Nuo to laiko dekvienas dirbome atskirai. Tę pasitarti susitikdavom. Končius dirbo savo, įprastas kopyltėles, inž. Manys — kryžiuokius ir vėžius, o aš — lėkštes.

Končius gyveno netoli, tai pas jį mieliai užėdavau. Niekaip negalėdavau atsižūrėti originalių jo kopyltėlių. Mar taip reikėjo bent vienos iš jų!

Atėjo mintis padaryti jam dovaną. Lėkštėje išrožiau vaidilutę (Birutę). Kai žemaičiui, ji turėjo patikti.

Nieko nelaukdamas, tą lėkštę jam padovanojau, o jis man už tai — nieko!

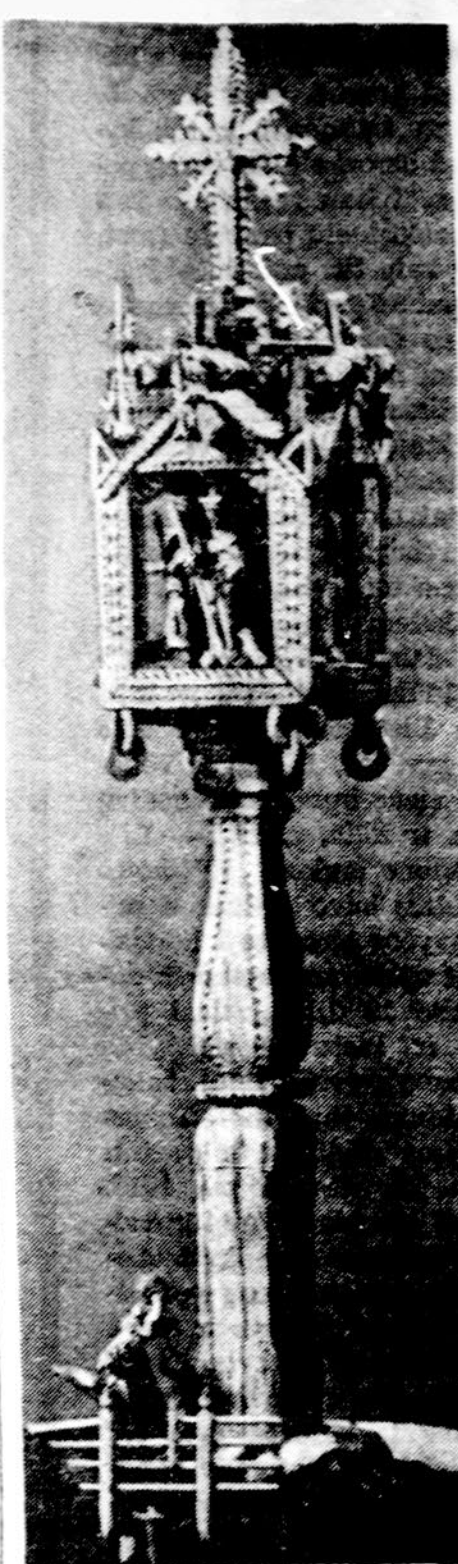
Pamaniau, — profesorius ką nors specialiai išdros. Reikia duoti laiko.

Laukiu, laukiau, — ir vis nieko. Tik pastebėjau, kas per kiekvieną apsilankymą, apdriodamas savo darbus, jis vis įteraujasi, kuri kopyltėlė gražesnė, kuri man labiau patinkanti. Aš kiekvieną, kaip įmanydamas, giriu, kiekvienoje vis randu, kas nauja, kas originalu, kas ypač suderinta, kas nuostabiai simboliška. Ir tik pamazū emiau suprasti, kad mano bičiulis gal būtų nori sužinoti ir padovanoti, kas man pačiam labiausiai patinka. Bet kaip aš galiu parodyti, kas man patinka? Juk suardyčiau visą jo vertingą rinkinį, lyg plėštė išplėščiau gražiausią darbą! Tai ir toliau viską lygiai gyriau ir viskuo žavėjausi.

Končius pagaliau neteko kanybės. Kartą jis ir sako:

— Sveikas mane kankini! Šiandien būtinai aiškiai pasakyk, kuri kopyltėlė gražiausia. Aš ją sveikam padovanosiu.

Matau, kad nebeįsisuksiu. Dar kartą peržvelgiu visą stiklinę spintą. Netikėtai pastebiu dvi panašias kopyltėles. Vieną parodau.

Prof. Ig. Končiaus medžio drožinys.

— Kodėl išsirikai Jonelį? Kodėl tokią mažytę?

Reikėjo greit ką nors sugalvoti. Tai ir atsakiau:

— Kai augau, toks Jonelis stovėjo mano tėviškėje. Be to, mano tėvelis Jonas. Kada tik pažvelgsiu į kopyltėlę, visada prisiminsiu tėviškę ir tėvą.

Tylėdamas profesorius išėmė iš spintos Jonelį, įrašė nugarėlėje kelis žodžius ir paduodamas tarė:

— Tikiu, ką pasakei. Seniai reikėjo taip kalbėti. O aš taip ilgai sukau galvą, ką sveikam dovanoti.

Jis mieliai būtų man atidavęs nors ir didžiausią kopyltėlę, tikriausiai visą sudėtingą šventąją sodybą, bet po tokio atsakymo geriausiai tiko tik mažytis Jonelis su kankinio palme rankoje.

Daug kas troško Končiaus drožinių. Bet jis jų nepardavinėjo. Smulkesnius mieliai pažįstamiems dovanodavo. Taip jų išdalijo daugiausiai trijų šimtų. O didesnes kopyltėles ar kryžiuokius laikė sau ir vis dirbo jų daugiau, kol pristigo vietos ne tik stiklo spintoj, bet ir ant sienų. Laukė kokio kultūringo lietuvių kolekcionieriaus, kuris visą rinkinį nupirktų ir toliau rūpestingai saugotų.

Jis žinojo, kad išsklaidytų kopyltėlių jau niekas nebesurinks, ir taip visas tas kruopštus darbas be pėdsakų sunyks.

Kai pas jį tuo reikalu užsukdavo ir rinkinį derėdavo. Dėl kainos, tai bet kas būtų įstengęs nupirkti. Bet Končius žiūrėdavo, kiek tas pirkėjas turi supra-

timo apie meną ir ar jis iš viso kiek vertina darbą ir kūrybą.

Kartą atėjo žmogus, rodos, ir inteligentas ir nekvailas. Visą apžiūrėjo, įvertino, bet vis dėsle pirkti. Atrodė, kad už vis labiau brangino savo pinigų. Vėl ir vėl, lyg sverdamas, kilnojo drožinius. Pagaliau paėmė karališkąją, iš vieno gabalo išdrožtą grandinę, kurios kiekviena grandis buvo kruopščiausiai ir vis kitaip ornamentuota.

Aš tos grandinės niekuomet nedrįsčiau paliešti. Ji man atrodė šventa. Tiek darbo! Išvaizduoju, drožėjas ją drožė net kvapą užgniauzęs, labai atsargiai, kad tik medis nesukiltų ir grandys nesulūžtų. Vienas lūžis vis-

(Nukelta į 5 pusl.)

Mano tėvas

Vieno gydytojo gyvenimo ir jo laikų istorija

Vincas Maciūnas

(Tęsinys iš praėjusio šėstad.)

Išleidusi vieną sūnų į kunigus, jo padedama, šiaučiuonį šeimai ilgainiui paliko gimtuosius Ragaišius, patogiausius įsikurdama kitose vietose, o jaunė duklė Juzė apsigyveno pas savo vyresnįjį brolių Liudviką, Joniškio kleboną, pukišios Joniškio bažnyčios statytoją. Mokėsis seminarijoje su A. Dambrausku-Jakštu ir vėliau su juo palikęs draugystės ryšius, kun. Liudvikas šiaučiuonas (1862-1939) ir pats nebuvo svetimas lietuviškam jauniosios kunigų kartos sąjūdžiui. Gal net ir pats yra ką lietuviškai rašinęs. Prisimenu, kad vėliau man, jau studentui, dėdė klebonas buvo rodes kažkokius savo lietuviškus eilėraščius. J. Vaišnoras rašė apie jį "Lietuvių Enciklopedijoje" XXIX, p. 436): "Dar būdamas Liepojos gimn. ir kun. seminarijoje platino draudžiamą lietuvišką spaudą, vėliau, vikaravdamas Joniškėje, mokė žmones skaityti iš "Aušros" ir "Apžvalgos", organizavo knygnešius; už tai rusų valdžios buvo baustas. Joniškėje

įsteigė vartotojų b-vę, ten klebonaudamas pastatė bažnyčią. Vokiečių okupacijos metu (1914-1918) daug padėjo okupantų skriaudžiams žmonėms, ne vieną išgelbėjo nuo mirties. 1915 įsteigė Linkuovoje lietuvišką pradžios m-lą". V. Kapsukas savo vienoje korespondencijoje (Ūkininkas, 1902, Nr. 1), kad ir apdovanojęs jį savo įprastaisiais antikuniginiais epitetais ir priekaištais, vis dėlto pripažino, kad "pereitą gi vasarą jis drausiai per pamokslą ragino žmones skaityti lietuviškas knygas"; taip pat suminėjo, kad "lietuvių, keliaudami per Joniškį, kur užėmė neužėmė, o klebono niekad neaplenks" (V. Kapsuko Raštai, I, 1960, p. 456-458).

Jaunoji šeima susilaukė trijų sūnų: Jurbarke gimė Vytautas (vėliau inžinierius, žuvęs pastarojo karo metu. O Papilėje — Vincas (humanitaras, dabar Filadelfijoje) ir Algirdas (gydytojas, dabar Čikagoje).

Netrukus ramų ir laimingą šeimos gyvenimą sukrėtė iškiles rusų-vokiečių karas. Tėvas buvo sumobilizuotas ir dirbo kaip karo

gydytojas iš pradžios Daugpilio (rusiškai, Dvinsk) tvirtovėje, paskiau Polocke ir Nevelyje, taigi nepertolimis užfrontės miestuose, kadaise priklausiusiuose Didž. Lietuvos kunigaikštijai. Drauge gyveno ir visa mūsų šeima. Nevelyje vyresnysis brolis Vytautas jau emė lankytis čia evakuotos švenčionių gimnazijos pirmąją klasę, kurion kitais metais ir aš jau būčiau turėjęs stoti. Čia gyvendami, vaikai gerai šmokome rusiškai, skaitėme rusiškas knygas betgi namie buvo kalbama, žinoma, tik lietuviškai. Atsilankydavo pas mus ir kiti lietuviai, o Polocke netgi gyveno jau iš seniau mūsų tolimų gimnazių šeima.

Kad tėvas iš karto gavo gan aukštą papulkininkio laipsnį, galima paaiškinti carinės Rusijos valstybinės tarnybos taisyklėmis. Dar 1722 m. caras Petras Didysis paskelbė vad. rangų tabelę pagal kurią kiekvienas valdininkas (rusiškai činovnik, nuo graikiškos kilmės žodžio čin: tarnybos laipsnis, rangas; priklausė vienai iš 14 tarnybinių kategorijų, turėjusių specialius pavadinimus, pvz., žemiausioji (14-ji) kategorija buvo kolegijos registratoriai (kolležskij registrator), o aukščiausioji — kancleris. Tėvas, jau daugelį metų tarnavęs valstiešius gydytoju, buvo pasiekęs tą tarnybinių laipsnį, kuris prilygo papulkininkui kariuomenėje. Iš rusų kariuomenės tėvas išėjo jau pilno pulkininko laipsniu. Turėdamas aukštą karinės tarnybos laipsnį, tėvas būtų galėjęs vėliau Lietuvoje tęsti karinės tarnybos karjerą, bet kariuomenė jo netraukė.

1917 m. Rusijoje kilo revoliucija. Lyg per dūmus prisimenu vieną didelį mitingą Ne-

velio miesto aikštėje. Prisimenu tėvą pasakojus, kad per vieną tokį mitingą kalbėtojas piktaiis žodžiais ir parinkčiausiais epitetais plūdo kažkokį "liaudies priešą". Tėvas emės ir paklausęs, kuo gi anasai kaltinamas. "Aha, štai atsirado to nedorėlio gynėjas" — suriumojio kaltintojas, ir tėvui teko skubiai pasišalinti.

Drauge su teroro banga augant asmeninio nesaugumo nuotaikoms ir didėjant kasdienio pragyvenimo sunkumams tame revoliucinės audros apimtame ir ekonominės suirutės varginamame krašte, lietuviuose vis labiau stiprėjo troškimas, tėvo kadaise jau Užurulyje išgyventas, namo, namo! Visoje Rusijoje išsiburstę lietuviai emė organizuoti komitetus, rūpintis atstatysimos Lietuvos reikalais ir grįžimu tėvynėn. Ne visai mažas būrys lietuvių susirado ir Nevelyje. "Lietuvių Enciklopedija" (XX, p. 264) rašo: "1917. IV.18 čia buvo susirinkę lietuvių 128 kareiviai, karo gyd. J. Maciūnas ir kt. Jie sudarė lietuvių karių komitetą ir prisidėjo prie Petrapilyje Liet. karių s-gos, pasiuntė atstovą į Petrapilio liet. seimą".

1918 m. susidarė galimybė grįžti Lietuvon. Karas su vokiečiais pasibaigė Priestos (Brest - Litovsko) sutartimi, pasirašyta 1918.III.3 d. Rašė "Lietuvos Aidas" (1918. IV.16, Nr. 45). "Vokiečių ir rusų taikos sutarties protokoluose yra visas skyrius apie tremtinių ir pabėgėlių grąžinimą. Ta sutartimi sekanč, savo kraštą turi teisę grįžti visi jo nuolatiniai gyventojai ir jiems turi būti duota progos ta teise pasinaudoti. Bet Lietuvos tremtinių plačiosioms po visą Rusiją išblaškytosioms minioms ligi pastarųjų

dienų taja teise dėl daugelio priežasčių naudotis neteko, ir tik balandžio 9 d. į Vilnių nuvežtas pirmasis didesnis (beveik 800 žmonių) transportas iš Pskovo".

Netrukus ir mes grįžome Lietuvon. Tikslėsnės betgi datos neprisimenu. Tėvas, rodos, buvo norėjęs apsilusti Anykščiuose, bet ten jau buvo gydytojas, tad nuvažiavome ligi Linkuvos, kur dideliame valsčiuje gydytojo nebuvo ir kur tada klebonavo tėvo svainis. Po keliolikos metų nuolatinio klijojimosi tėvas norėjo pastoviai įsikurti kurioje nors vienoje vietoje.

Neprisklausomybės saulėje

Savo daugiatių atsiminimų vieną datį kan. Mykolas Vaitkus pavadino "Neprisklausomybės saulėje". Tautinio atgimimo laikų tokių simbolių įvaizdžiai raštai bū naktis, aušra, miegas ("pabuskim iš miego"), rytas, saulė... Štai pvz. dvi Maironio eilutės: "Negreit su saule išauš dar rytas, / Miega aplinkui naktis". Kaip saulė švietė svajonėse būsimoji laisva Lietuva. Ne tik savo vieno lūkesčius reiškė J. B. (J. Vileišis) šiais pekiilais žodžiais: "... mes svajojame apie gražiausias dienas būsiąčios Lietuvos, laimėt suremta ant teisingų pamatų, žydės skaisči, kaip saulė" (Varpas, 1880, Nr. 3). Tokia skaisči saulė patekėjo Lietuvai 1918 m., betgi rytas dar ilgai buvo labai miglutas.

Kas neprisimena 1918 metų Lietuvos, ar tada net ir gimes dar nebuvo, dažnai pagalvoja labai paprastai ir, rodos, taip patik-

(Nukelta į 4 pusl.)

MANO TĖVAS

(Atkelta iš 3 psl.)

mai: 1918.II.16 d. Lietuvos Taryba paskelbė Lietuvos nepriklausomybę, ir laisva Lietuvos respublika ėmė pati nevaržoma tvarkyti savo valstybinius ir kitus visuomeninius reikalus. Ir būtų tokiems nemažas nuostebimas, net nusivylimas, jei kas juos galėtų bent valandėlei nukelti į anuos Lietuvos valstybinio kūrimosi laikus.

Panašus nusivylimas laukė tada ir ne vieno grįžtančio Lietuvos iš revoliucinio kvailio pagautos Rusijos. Štai kaip savo išpučius prisiminė žurnalistas A. Kelmūtis (Adolfas Klimas): „Jau 1918 m. pradžioje aš, bebūdamas dar Rusijoje, paskaičiau keletą patekusių į mano rankas 'Lietuvos Aido' numerių, tad buvau įsivaizdavęs Lietuvą beveik savarankiškai besivaldžiusią ir maniau, kad aukščiausia valdžia yra Lietuvos Tarybos rankose. [...] Ir mums, besirengiantiems iš Rusijos grįžti į savo tėvynę, be galo smagu darėsi, kad grįžtame pagaliau į savo kraštą, kuris jau turi daugiau teisių, negu prieš Didįjį karą. Kada apeidome Rusiją ir patekome į vokiečių valdomą sritį, tai mano viltis ėmė menkėti. [...] Pajutau, kad vokiečių stipri ranka viską valdo“ (Lietuvos Aidas, 1928.II.18, Nr. 15).

Nemažiau buvo nusivylęs ir studentas J. Navakas (vėlesnysis Klaipėdos krašto gubernatorius): „Aš važiuoju Lietuvon, laisvon, nepriklausomon Lietuvon! Esu beveik tikras, kad Lietuvoje yra lietuviška valdžia. [...] Štai jau Daugpilis, aš jau Lietuvoje! Noriu pamatyti iš 'tepuškos'“ (krosnele apšildomas prekinis vagonas) nors vieną lietuvių valdininką, manau, kad pažinsiu iš uniformos. Dairaus. Vien tik vokiečių kareiviai, nėra nė vieno, kuris būtų panašus į lietuvių valdžios atstovą. Net Tarybos įgaliojimo tremtiniams gražinti nematau. Nenuostojai vilties lietuvių valdžios atstovus pamatyti pakelėje, nes mūsų traukinys, kaip praneša, turi važiuoti Rokiškį [...] Tarp Daugpilio ir Rokiškio, pamatęs vienoje stotyje darbininką, klausiu lietuviškai apie gyvenimą Lietuvoje, apie lietuvišką valdžią. Darbininkas nustebo išgirdęs lietuvišką valdžią. [...] Pasisako, kad uždirbas pusę markės per dieną, kad lietuvių valdžios niekur nėra ir kad vien tik vokiečių valdžios tesama. Nusiminiau, nesmaugu pasidare. Ar gali būti, kad Lietuvoje lietuviškos valdžios nebūtų? Galvoju sau vienas: Valstybės Taryba paskelbė Lietuvą nepriklausoma 1918 m. vasario mėn. 16 dieną, šiandien turi rugsėjo mėn. 2 dieną. Argi per tiek laiko, per šešis mėnesius, dar nieko nepadarė, nieks nesuorganizuota! Negaliu tikėti.“ (J. Navakas, „Lietuviai besikeliant“, 1928, p. 12-13).

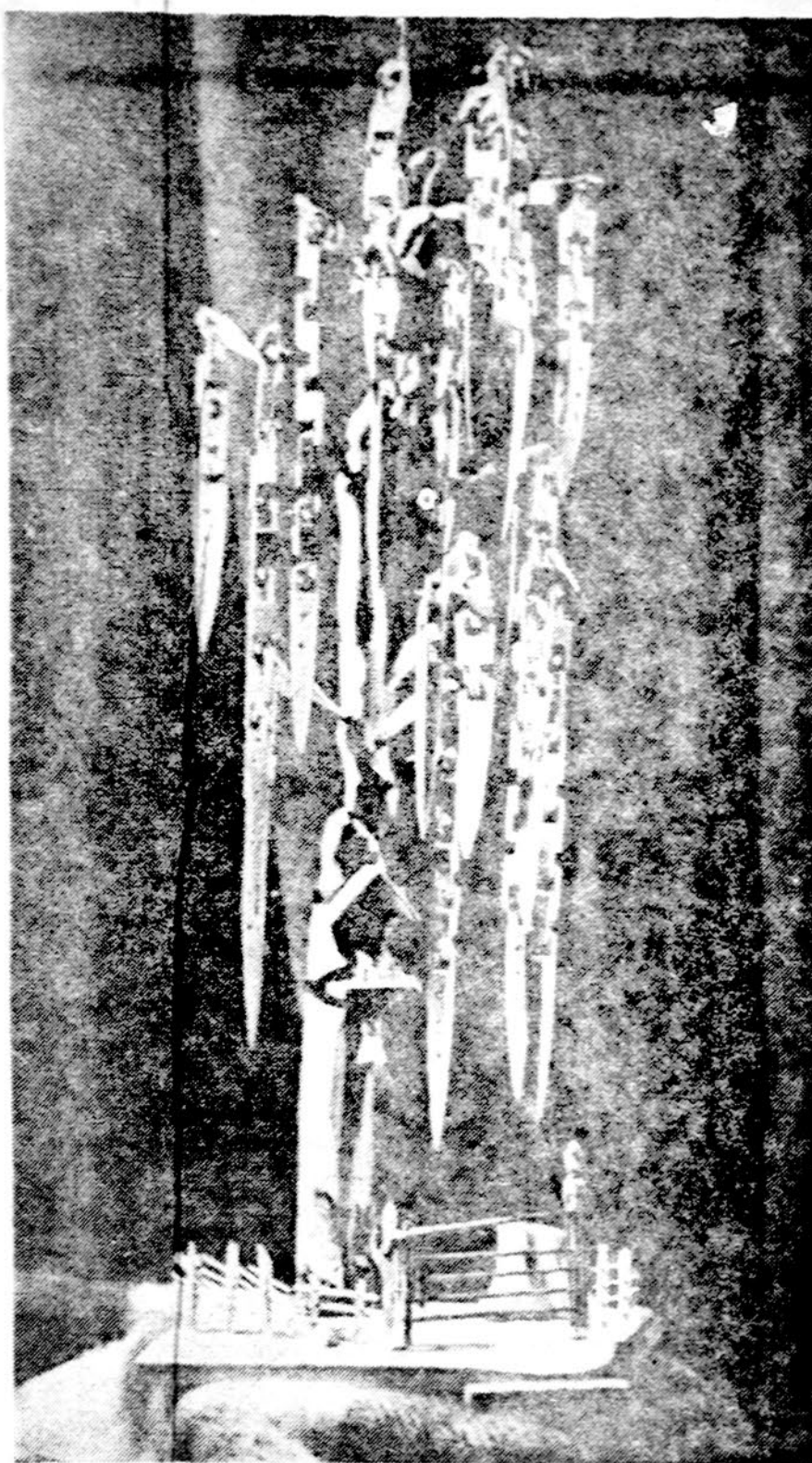
Vasario 16 d. aktas buvo smarkiai supykdes okupacinę valdžią, nes ji skelbdama Lietuvos Tarybą faktiškai atsisakė nuo ankstyvesnio 1917.XII.11 d. nutarimo, kuriame šalia nepriklausomybės deklaravimo buvo numatyti vokiečiams verčiant, tvirti konvencijai ryšiai su Vokiečių valstybe. „Lietuvos Aido“ numeris (1918.II.19, Nr. 22) su nepriklausomybės paskelbimo tekstu buvo tuoj pat vokiečių cenzūros konfiskuotas (tik P. Klimas savo rizika atspausdino ir paskleidė kelis šimtus to numerio egzempliorių). Iš „Tėvynės Sargų“ 1918.II.26 d. numerio vokiečių cenzūra išbraukė žodžius: „16-to vasario 1918 metų dieną, kad lietuvių tauta gyvuos, bus aukso raidėmis įrašyta Lietuvos istorijoje“ (M. Urbienė, „Vokiečių karo meto spauda ir Lietuva“, 1939, p. 102). Tarybos nariams netgi grėsė areštas: tik dešimtosis (Lietuvą okupavusios) armijos generalinio štabo viršininkas pulk. Hahnke perkabėjo kiti nuosaikesni vokiečių pareigūnai (žr. Liet. Enciklopedija, XXXIII, p. 216).

Vis dėlto, spaudžiant reichstagui (vokiečių parlamentui), kuriame Lietuvos nepriklausomybės reikalas turėjo palankių užtarėjų, kancleris G. von Hertlingas Berlynan atkviestai Liet. Tarybos delegacijai iškilmingame priėmime perskaitė kaizerio 1918.III.23 d. akta, pripažįstantį Lietuvą nepriklausoma valstybe, kad ir surišta konvencijomis su Vokietija.

„Lietuvos Aidas“ tuoj pat (1918.III.26, Nr. 26) pasiskubino apie tai painformuoti skaitytojus, pateikdamas atitinkamus tekstus ir uždedamas stambiomis raidėmis antrašė: Lietuva — nepriklausoma valstybė. Suprantama, kad tai labai jaudino Lietuvos žmones ir kėlė entuziastingas viltis. Visame krašte buvo rengiamos džiaugsmo demonstracijos. Šios nuotaikos gyvai jaučiamos pvz. šioje korespondencijoje iš Linkuvos, kur mūsų šeimai teko netrukus apsigyventi: „Linkuvos miestelyje sekmdienį, balandžio 14 d., buvo daromos demonstracijos išreikšti džiaugsmui, apskelbus Lietuvos nepriklausomybę. Diena buvo puiki, taigi ir iš aplinkinių žmonių buvo galima matyti, kad Linkuva pasirodusi prie ko tai nepaprasta — visame miestelyje kiekvieno lietuvių namų

durys buvo papuoštos eglėmis ir plevėsa vo Lietuvos vėliavos. Po pamaldų bažnyčioje, įnešus Lietuvos vėliavą, pagiedota 'Te Deum laudamus' ir kitokios pamaldos atlikta. Vietinis klebonas [mano dėdė kun. L. Šiaučūnas] paaiškino žmonėms, kad laikytųsi tvarkoje, kad tai daroma dėl mūsų pačių naudos ir laisvės. Toliau ragino žmones neklausyti visokių pasklidusių paskalų (mat, buvo kalbama, kad kaip tik susirinks žmonės, tai tuomet ir paimsią visus jaunuosius kariuomenėn). Po to dar paaiškino vokiečiams vokiečių kalba, nes ir jų daug dalyvavo — įvairių valdininkų ir šiaip kareivių ir net pats amtsforstejeris [vietos viršininkas]. Po pamaldų nuėjo per miestelį, dainuodami tautines dainas ir Lietuvos imną [t. y. himną] 'Lietuviniškai mes esame gimę, Lietuviniškai mes turim būti'. [Tai dar 1884 m. 'Aušros' kalendoriuje išspausdintoji G. Sauerweino daina, kuriai vėliau St. Šimkus sukūrė įspūdingą melodiją ir kuri buvo dažno siūlyta Lietuvos himnu]. Ejo dainuodami ligi turgavietės, Lietuvos vėliavomis nešini, kurių viena buvo trijų spalvų — raudona, geltona ir žalia, antra — Lietuvos vytišis ant raudono lauko. [Vėliavos spalvų tvarka netrukus buvo galutinai nutarta: 'Lietuvos Tarybos išrinktoji komisija lietuvių tautinėms spalvoms nustatyti savo posėdyje balandžio 19 d. galutinai priėmė kaip lietuvių ir Lietuvos valstybės spalvas — tris: geltonąją (viršutinę), žaliąją (vidurinę) ir raudonąją (apatinę). Tokias tad nuo šiol ir turime siūdinti ir vartoti tautines vėliavas“ — Tėvynės Sargas, 1918, V.1, Nr. 17]. Dainavo vietinis choras ir vaikai, mokytojo p. Brazdžiūno išmokyti. Apistojus ant turgavietės, buvo daug prakalbų pasakyta. Tarp kalbėtojų buvo ir viena mergina. Iš pradžios buvo išdėstyta Lietuvos praeitis ir istorija, mūsų didžiųjų kunigaikščių darbai. Paskui kalbėta apie šių dienų padėjimą ir visi buvo raginami bendrai ir vienybėje stoti į darbą. Kiekvienas kalbėtojas buvo lydimas dainų plojimais ir šauksmais: 'Lai gyvuoja laisva ir nepriklausoma Lietuva! Valio, valio! Buvo renkamos aukos tautos reikalam ir kiekvienas aukotojas gavo ženklelį Lietuvos spalvomis. Po prakalbų demonstrantai dar pavaikšėjo dainuodami gatvėmis ir, sugrįžę prie moterų arbatnamio, pradėjo skirstytis' (Lietuvos Aidas, 1918.V.4, Nr. 53).

Tokių patriotinių demonstracijų buvo ir kitose vietovėse. Buvo netgi nutarta iškilmingą nepriklausomybės šventę — demonstraciją surengti visos Lietuvos mastu Vilniuje. „Lietuvos Aidas“ (1918.IV.27, Nr. 50) pranešė, kad Lietuvos Taryba savo IV.25 d. sesijoje „nutarė iškilmingai dėl Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sudaryti trijų narių komisiją. [...] Iškilmės diena turi būti paskirta gegužės mėn. Terminą galutinai nustato prezidiumas, pasitaręs su Komisija“. Po poros savaitių „Lietuvos Aidas“ (1918.V.9, Nr. 55) painformavo, kad iškilnių komisija „dėl nei nužūrėto plataus darbo“ kooptavo dar 7 Vilniaus lietuvių, ir davė smulkesnių žinių apie rengiamas iškilmes: „Lietuvos nepriklausomybės iškilmės manoma nusikurti ne anksčiau, kaip šių metų birželio 15 d. Iškilnių apeigos turėsiančios testis nemažiau kaip tris dienas. Lietuvos nepriklausomybės iškilmės nutarta kvesti sodžiaus atstovai tokia tvarka: parapija, turinti ligi 3 tūkstančių žmonių, privalsys siųsti 2 atstovus; turinti ligi 6 tūkst. — 4 atst. Vidurinės mokyklos siųs po 1 atst.; visos gyvenančios liet. draugijos — po 2 atst.; visi Lietuvos miestai po 3 atst.; Kauno miestas — 4 atst. [...] Prie to pabrėžtina, kad provincija taip pat rengtusi prie tos tautinės šventės, kad pareikalavus atstovai būtų pasirengę važiuoti. Tai vis tuo tarpu prirošiamieji darbai, nes ligi šiol L. Tarybos dar nėra galutinai susitarta dėl iškilmių sudarymo su vokiečių valdžia. Vėl po poros dienų: „Iškilnių komisija, rūpindamasi būsimomis liet. nepr. iškilmėmis, mananti kreiptis į visuomenę, kad kiekviena parapija ar nors apskritis turėtų savo ženklą bei vėliavą“ (Liet. Aidas, 1918.V.11, Nr. 56). Dar po trijų dienų: „Į Kauną [ten buvo okupacinės valdžios vadovybė] važiuosioji delegacija (L. Tarybos pirm. A. Smetona ir Liet. Komit. nuktent. dėl karo šelpi pirm. M. Yčas) š. m. 11 d. vakarą sugrįžo Vilniui. Delegacija buvo nuvykusi į Ober Oslą [berbefeilshaber Ost — vyriausios vokiečių karo vadovybės 1914 m. gale sukurta atskiras Rytų štabas, žr. Liet. Encikl. XXX, p. 527] pasitarti apie eilę praktikos klausimų [...] Dėl tautos šventės, kurią mano L. Taryba suruošti maždaug birželio m. pusėje. Lietuvos kaip nepriklausomos valstybės paskelbimo paminėjimui, Ober Ostas pareiškė, kas jis jokių kliūčių tai šventei nedarysias. Vokiečių valdžia duos delegatams iš provincijos Vilniui važiuoti vagonų ir net pasiųsianti specialinius traukinius į tas vietas, iš kur delegatų daugiausia važiuos“ (Liet. Aidas, 1918.V.14, Nr. 57). (Bus daugiau)

Prof. Igno Končiaus medžio drožynas.

IŠDABINO IR PALIKO

(Atkelta iš 3 psl.)

ką sugadinu. Neturiu supratimo, kiek laiko jis tą nuostabią grandinę dirbo.

O dabar šis pirkejas ją įtempė ir sako:

— Na, pažiūrėsimė, ar ji stipri?

Truktelėjo, grandinė pukt — ir sutrupėjo. Viskas nukrito žemėn.

Sakau teisybę, jei aš būčiau tokia grandinę drožęs, ir ji būtų toks nesubrendėlis sutraukęs, tai aš būčiau griebęs gumbutą lazda ir ji vijęs per visą Bostoną iki pat City Point ir ten, kur jis nebūtų turėjęs kur bėgti, būčiau šimtą kartų pritojęs su lazdos drūgalu.

O ką darė profesorius.

Jis, nei žodžio netardamas, atsisakė ir nuo grindų rūpestingai rinko sunaikintos grandinės trupinius. Sumišęs „pirkejas“ atsiprašė, siūlėsi už grandinę sumokėti, bet Končius buvo nebylys. Lūdičiojo viską į spintą, užrakino ir vis tylėjo. Ir kokia begalė būti kalba su tokia svečiu? Pirkejas, tokios tylos nebepakeldamas, išpyškėjo pro duris.

Toks buvo tas originalusis drožinėtojas.

Netrukus, 1954 metais, jo sūnus Liudas išleido knygą: „Medžio drožiniai gimtajam kraštui atsiminti“.

Joje visai maža teksto, bet net 110 iliustracijų. Tai rūpestingai atrinkti jo drožinių fotografijos. Labai gausus paminklas. Nei vienas drožinėtojas dar nebuvo tokio leidinio sulaukęs.

Tik labai ir labai gaila, kad knygoje tiek mažo teksto. Net iliustracijų pavadinimai gana šykštūs, — trumpi, paslaptiniai ir nesuprantami. Žiūri, skaitai ir nežinai, kas pasakyta. Visur jauči, kad daug nutylėta. Mąstai, spėjioji ir taip lieki netikrumė. Kas tuos pavadinimus kada paaiškins?

Prisimenu, vienos iliustracijos pavadinimą (125 psl.): „Dėgė — nesudėgė“. Kai pasisakiau, kad niekaip negaliu tos minties pasiprasti, tai Končius šitaip paaiškino:

— Padovanau koplytėlę sa-

vo bičiuliams. Naktį kažkaip pliuptelėjo ugnelė, ir ji namai sudegė. Rytą padegėliai žarstė karštus pelenus, išėjo šaukštų. Ir labai nustebo, — pelenuose gulėjo rūpintojėlis! Koplytėlė buvo sudegusi, o rūpintojėlis išlikęs (suanglėjęs). Aš tam rūpintojėliui padariau naują koplytėlę. Iš čia ir tas pavadinimas: „Dėgė — nesudėgė“.

Kad Končius viską dirbo ne pardavimui, tai drožė ramiai, ne skubėdamas, pasigrožėdamas. Taip ir matai, kaip iš visų jo darbų šviečia didelė kantrybė. O kur kantrybė, ten ir tobulumas. Be to, tobulumas atsiranda ir po ilgos praktikos. Končius tos praktikos turėjo pakankamai: buvo išdrožęs daugiau 500 daiktų.

I jo drožinius žiūrėdamas, negali atsisėbėti: koks smulkumas išramyty, kiek daug ornamentų, kokios mažos skylytės plonu kryžiu, kaištukams! Ir tie visi mažyčiai trikampėliai, įram-

PROFESORIŲ IGNA KONČIŲ
ATSISVEIKINANTŽodis laidotuvių išvakarėse Bostone
1975 vasario 21 d.

Nuo pirmos pažinties 1946 metais Wiesbadene, Lietuvių Delegatūroje, po pirmo atviro ilgesnio pokalbio, ryškėjo savijauta žmogaus, kilusio iš kaimo, prisiklausiusio mistinės liaudies dvasios ir susikirtusio su protu, išprusintu mokyklose, įbanuotu kritinių kriterijų. Jame slypėjo, kaip V. Krėvė pasakytų, „užburta liaudies siela“ — stipri ir gaži. Ji veržėsi apsirėikšti ir kartu varžėsi prieš išprusintą kitų protą.

Kas kitas išvaikščiojo skersai išilgai savo žemę, išžiūrėjęs, išstudijavęs, suregistravęs ir išfotografavęs visus kryžius, koplytėles, Dievo mūšas, rūpintojėlius, madonas, izidorėlius, šventuosius kazimierus ir visas žemaitių garbintas šventąsias? Koks mokslineis žingeidumas galėtų pridengti mistinį susilietimą su šimtmečiais išpaustais dievdirbių pergyvenimais, vedamais aštraus įnagio ar primityvaus tepuko? Koks kitas fizikas yra tapęs dievdirbiu ne iš meilės, ne iš ilgesio, o, sakykim, iš paprasto palinkimo ką nors drožinėti?

Velionis, kiek supratau pirmos pažinties metu, neįsijosi baltarusaitinį skausmą, kad „Dievo bažnyčia dar nebaigta“ — neperkurta lietuviškais ataudais, ypač miestinė bažnyčia, dėl to lyg nesavo, ne tokia trauklė, kaip medinės kaimo šventovės, dievdirbių puoštos, sudvasintos, priartintos savam pergyvenimui.

Vidinis konfliktas, manding, slypėjo tarp išmokslinto stoiko ir nepasotinto mistiko. Vienoki jį rodė aštri mintis, smiglus kritiškas žvilgsnis, kitoki liudijo šiltas balsas bei šypsnis, sodrus melodingas žodis... Ar jis neieškojo žmogiško paprastumo, ar nešibodėjo miestiniu įmantrumu?

Gimęs žemėje, kuri buvo vadinama „Sventoji žemaitija“, jos neužmiršo, neišsigynė, nenusigrėžė. Viešpats žino daugiau negu mes. Konfliktų Autorius nė vieno nepasotino tik kasdienybė. Jis smėigia strėlę širdin, kad parodytų mūsų kryptį aukštumon ir gelmėn.

Velionis buvo Dievo pėdsakų seklys žemėje, skirtingas nuo kitų, kad mažiausiai pasotintas, bet juo labiau alkus. Palaiminti alkstantieji, nes tokių dangaus karalystė!

Stasys Yla

tymai, užkarpos, duobutės, juos jau dirbas už atlyginimą. Tik dalelės, pynelės labai malonios akims. Ir visur ornamentai patvirtoti su skoniu, su saiku, — su sveika grožio nuojauta.

O kiek kantrybės ir atsargumo reikia, kol iš vienos lentelės išdroži grandinę ar visą „medį“ su šakomis ir judančiais žirgais, kryžiuokais, kabančiomis gėlėmis! Visur matai, kaip drožėjas troškė kurti gražius daiktus, kad, padovanodamas bičiuliams, padarytų jiems didesnį malonumą.

Taip pat beveik visi jo dievuliukai, rūpintojėliai ir šventuolėliai mažyčiai. Bet kiek smulkmenų jų veiduose ir figūrose! Charakteringas, — Končiaus rūpintojėliai ne kenčia, o gudriai, šelmiškai šypsoi.

Stambesnių stovylių mažai dirbo, nes tai jau skulptūra, reikalaujanti kaltų ir daug laiko. O jis viską dirbo mažyčių peiliuku. Bandė drožti ir bareljefus, bet tie išsėdavo per daug plokšti.

Išėjęs į pensiją, kartą man rašė, jog stingas pinigų, tai dabar

jau dirbas už atlyginimą. Tik dalelės, pynelės labai malonios akims. Ir visur ornamentai patvirtoti su skoniu, su saiku, — su sveika grožio nuojauta.

Neteko matyti tų jo paskutiniųjų koplytelių.

Profesorius turėjo savo darbo būdą. Dirbo atskiras daleles. Į vieną dėžutę dėjo įvairiausių kryžiuokais, į kitą — stogelius, dar kitur — tvoreles, dievukus, narsytines „beržų šakas“, sankabinę gėles, žirginėlius, žvangučius ir kitokias puošmenas. Iš tu visų dalelių, kai ateidavo tinkama nuotaika, bežiūrint sustatydavo naują koplytėlę. Nevartojo nei vieno, nei sraigtelio, nei klijų. Visą perkaldavo mediniais kaištukais. Tur būt dėl to, kad būtų galima koplytėlę lengvai išardyti ir vėl kitaip sustatyti. O gal norėjo išlaikyti senų laikų žemaitių statybos tradiciją?

Daug kur Končiaus drožyboje matai simbolius. Simbolika ypač ryški tuose kryžiuose ir koplytėlėse, kurios iš visų pusių apka-

(Nukelta į 5 psl.)

PRANEŠIMAS
TAUPLYKITE DABAR

UŽ CERTIFIKATUS MOKAME:
7½% — 6 metų su \$1,000, minimum.
7½% — 4 metų su \$1,000, minimum.
6½% — 30 mėn. su \$1,000, minimum.
6½% — 1 metų su \$1,000, minimum.
SAVINGS INSURED UP TO \$40,000 BY F.S.L.I.C.

VELIAVOS DUODAMOS NEMOKAMAI, PRADEJUS NAUJĄ taupymo sąskaitą. Gausite vieną amerikietišką ir antrą pagal pasirinkimą su stovu. Kitos dovanos duodamos, sąskaiton įdėjus atitinkamą sumą.

PAS MUS NE VISI TARNAUTOJAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVIENAS GALIMA SUSIKALBėti LIETUVISKAI

Saint Anthony Savings

1447 S. 49th COURT, CICERO, ILL. 60650 PHONE 656-6330

Joseph F. Gribskauskas, Vedėjas

OFFICE HOURS
Daily 9:00 to 5:00; Monday 9:00 to 8:00
Saturday 9:00 to 1:00; Wed. and Sunday Closed

Penktoji galybė

Veikalą apie žurnalistiką pasitinkant.

JUOZAS ERETAS

JURNALISTIKA. Redagavo Juozas Prunskis. Išleido Lietuvių žurnalistų sąjunga. Kalbą lygino Stasys Barzdukas. Viršelis dail. O. Virkau. Spausdino "Draugo" spaustuvė 1974 m. Leidinys 292 psl., kietais viršeliais, kaina \$6.00, gaunamas ir "Drauge".

Spauda yra viena stipriausių priemonių. Ji barsto gyvybės ar mirties sėklą.

Stasys Šalkauskis

Kai 19-to šimtmečio pirmoje pusėje Europą valdė Anglija, Prancūzija, Prūsija ir Rusija, vokiečių kultūros pažiba Joseph Goerres spaudą vadino "penktąją galybę". Nuo tų laikų laikraščio svarba dar labiau pakilo, ir jo negalėjo nuo sosto nustumti nei modernieji viešosios nuomonės formatoriai — radijas su televizija.

Mūsų spaudos suklestėjimas

Kad spauda tikrai yra galybė, mes skaudžiai patyrėme tarp 18-64 ir 1904 metų, kada carai buvo uždraudę spausdinti lietuviškus raštus lotyniškais raidėmis, kas mūsų patriotus privertė juos leisti užsienio, juos parsigabenti ir platinti slapto būdu. Toks vyks. Valandžiaus šiai kontrabandai ne tik pritarė, bet ją dar visu savo autoritetu rėmė, nes puikiai žinojo, kad tauta be savo spaudos bus kurčia ir nebylė, pasmerkta dvasiniai mirti.

Kadangi 1904 metais atkariauta spauda sprendžiamai prisidėjo laisvę atgauti, laikraštija nepriklausomai Lietuvoje taip greitai ir gražiai išsivystė, kad žymieji jos organai drąsiai galėjo lygintis su Vakarų spauda, prisiminkime tik "XX-tąjį Amžiu", "Naująją Romuvą", "Židinį" ir tolygius dienraščius bei žurnalus.

Neatsilikti nė mūsų išsiviai

Tai suprantam, nes jie savo spaudoje ne tik matė ryšį, jungiantį juos tarpusavyje, bet ir su senąja tėvyne, kas žymia mūsų emigrantų dalį apsaugojo nuo paskendimo svetimųjų jūroje. Juk kas nežino "Amerikos", "Draugo", "Darbininko", "Naujienu", "Dirvos" ir panašių organų reikšmės! Ir kas neatsimena jų puoselėtojų — visų tų Milu-

ku, Urbonavičių, Šimučių, Grigaičių bei uolių jų bendradarbių!

Nuostabu, kad visas jų darbas tiek Lietuvoje, tiek svetur buvo, tarsi, žurnalizmas be tikrų žurnalistų, nes viener ir kitur spauda buvo sukurama bei palaikoma ne žurnalistų iš profesijos, o idealistų iš šalies — kunigų, gydytojų, advokatų, visuomenės veikėjų ir net studentų. Visų tų Kudirkų, Tumų — Vaižgantu, Biržiškų, Smetonų, Purickių, Kemėšių ir jų bendrininkų dar nesame užmirę. Jie patriotizmo — kiti dar savo tikėjimo — paskatinti, įaugo į tą profesiją, kurioje praktikuodamiesi mokinio savo plunksna.

Lemtinga valanda išmūšė mūsų išsivai spaudai, sovietams užėmus Lietuvą, nes tuomet daugumas mūsų laikraštinių darbuotojų turėjo apiešti tėvynę ir prisiglausti prie svetur leidžiamų organų. Nors tai išemigravusiems žurnalistams ir buvo skaudus, sukrečiantis pergyvenimas, bet išsivieči laikraštijai tai išėjo į naudą, nes tuo į senas gyslas buvo įliejamas naujas kraujas. Šis susitikimas bei sąaugimas dviejų žurnalistinių formacijų sukūrė — pirmoje eilėje Šiaurės Amerikoje, bet ir kitur — tokią spaudą, kuria tegalima gėrėtis. Kai bus rašoma mūsų kolonijū ir ir iš viso mūsų išsivaijos — istorija, spauda joje užims spindinčią vietą.

Šešėliai, debesėliai

Žinoma, ir prie geriausių norų mūsų spaudos darbuotojams ne viskas tobulai sekėsi, nes jų tarpe visuomet truko — ir dabar iš dalies tebetrūksta — profesinių žinovų. Tiesa, jiems netrukta praktikoje, bet kai kada juose pasigirdi specialaus žurnalistinio pasiruošimo, literatinės kultūros, istorinio išsilavinimo bei techninio aparato apvaldymo. Juk nesunku pastebėti, kad mūsų laikraščių skiltis per daug užlieja sieksniniai straipsniai, abstrakčiai išvildena problema, kurios įdomios vienam tik autoriui. Per daug pasitaiko ir tų ginčų, kuriuose vyrauja ne argumentai, o daužymasis spragilais.

(Atkelta iš 4 pusl.)

šytos kryželiais, širdelėmis, varpais varpeliais. Taip pat ne retas motyvas — įlaužti kryžiai. Tie simboliai turi ką nors reikšti. Ne kartą teiravausi, bet profesorius nebuvo linkęs aiškinti. Tiek supratau, kad kryželiai reikšė jo gyvenimo pavojus, nelaimės, širdies skausmus, o varpai — džiaugsmingus įvykius. Gal tik sūnus Liudas gerai žinoję, ką tėvas turėjo galvoje, kiekvieną kopytėlę vis kitaip apregdamas.

Tautodailės mėgėjai drožinėdami dažniausiai pamėgdžioja vieni kitų darbus arba pagal iliustracijas seka lietuviškų kryžių, sukurty prieš šimtą metų, pavyzdžius. Nors tokie jų darbai esti gana dailūs, bet tuo pačiu ir ne tokie vertingi, kaip originalūs. O prof. Končius nieko nesėkė. Niekada pas jį nemačiau nei piešinių, nei tautodailės fotografijų. Dirbo originaliai vedamas prisiminimų, vaizduotės ir neišsenkamo išradimo.

O prisiminti turėjo ką: jis gerai pažino senujų žemaičių gyvenimą. Be to, jaunas būdamas, tūkstančius kilometrų išvaikščiojo išvaiznėje visais žemaičių ke-

liais kekeliais. Registravo, aprašinėjo, fotografavo ne tik šali-keles, bet ir sodybų ar kapelių kryžius ir kopytėles. Po 20 metų ir vėl keliavo ir vėl tas šventasis sodybas lankė. Galima suprasti, kryžių vaizdai giliai įsitvirtino to ištikimojo žemaičio atmintyje.

Be svarbiausia, jis nesistengė pamėgdžioti tos senujų dievdirbių kūrybos. Pats ją savaip papildė, gabiai pajavirino, sudvasino, net palenkė į slaptingumą. Tuo jis tapo sunkiai pasekamas. Bet kiti drožinėtojai jam visada liks dėkingi už tai, kad jis pamokė, kaip siekti originalumo. Tenebūnie jis paskutinis kūrybingas dievdirbis.

Vieną savo kryžiuką (47 psl.) Ignas Končius pavadino: "Išdabino ir paliko". Suprask, žmonės panašų pastatė, išpuošė ir paliko stovėti, o patys ne savų noru pasitraukė iš tos amžių amžiais žemaitijoj gyventos dydybos. Kaip tai tinka ir pačiam Končiui! Senatvėje dirbo, puošė šimtus kryžiukų, o laikui atėjus, viską paliko ir išėjo susitikti su dideliu būriu tų žemaičių drožėjų, kurių darbus taip pagarb-čiai buvo išžiūrėjęs.

Mistislovas Dobuzinskis (1875-1956)

Alsėdžiai: kopytėlė prie bažnyčios (Tušas, Nuotr. V. Maželis)

Netarai trūksta ir originalumo, nes dažnai pasitenkinama lėkšiais vertimais iš kitataučių laikraščių. Per daug įsigalėjo ir raštų, dvelkiančių gryna savigryra. Šitai prikišti galima ir kalbai, kuri dažnai tokia popierinė, nevaizdi, nes daugelis terašo rutinose, sustingusia plunksna, kuriai trūksta stilistinio švitrumo, pagaušančio gyvumo. Bet liūdniausia, jei "žurnalistą" reikiama apibūdinti garsaus Vienos publicisto Karl Krauso ironiška atestacija: "Jis neturi minčių, bet vis dėlto jas išreiškia."

Kaip nubaidyti šiuos debesėlius?

Tokie netobulumai, kurie pasitaiko ir kitų tautų spaudoje, žinoma, nesumažina mūsų laikraštijos reikšmės, tik sumenkina jos vertę, kas mus verčia ją pastoviai tobulinti. Bet kaip to pasiekti?

Tas klausimas jau seniai kvaršina ir kun. Juozo Prunskio galvą. Tai senas "spaudos vilkas", nes jis dar nepriklausomai Lietuvoje vadovaujančiai pasidarbavo aname "XX-to Amžiaus" būrelyje, kuris savo laiku išgarsėjo savo Brazaičiais, Dielininkaičiais, Griniais, Ivinskijs, Ke-

liuočiais, Maccinomis, Skrupskedais. Jų tradiciją Amerikoje tęsėdamos, jis ne tik pats uoliai miklina savo plunksną, bet dar rūpinasi mūsų žurnalistiniu prieaugliu, susitikdamas su juo atitinkamuose kursuose. Pastaruoju laiku jis pasižymėjusiomis plunksnomis skiria net premiją, kuo jis, tarsi, virsto "lietuviškuoju Pullitzeriu". O dabar, lyg norėdamas apvainikuoti savo atsidavimą "penktajai galybei", kuri dabartinės mūsų sąlygose gal yra pati pirmoji, kun. dr. Prunskis suredagavo mūsų žurnalistų sąjungos leidžiamąjį veikalą apie spaudą ir žurnalistinį darbą.

Mūsų miniatiūrinė spaudos enciklopedija

Ją jis pirmoje eilėje kreipėsi "į mūsų studijuojantį jaunimą, turintį palinkimą į žurnalistiką", kad mokytoji mūsų jaunuliai šio praktiško vadovo pagalba galėtų pavaduoti pavargusias ar jau amžinybės išskelavusias plunksnas.

Be lygiagrečiai šis veikalas, kuris nori būti daugiau negu tik mokyklinis vadovėlis, puikiai tarnaus ir senesnės kartos plunksnuočiams, kad jie, tarsi, it ko-

kiame veidrodyje, matytų savo raukšles, t.y. tuos netobulumus, kurie neišvengiamai lydi kiekvieną rutiną. Dėl to kiekvienas laikraštinkas tame veikale ras apšiai medžiagos individualinėms žurnalistikos rekolekcijoms.

Taipgi nemažiau naudos iš tos chrestomatijos, kuri iš esmės yra ne kas kita kaip miniatiūrinė spaudos enciklopedija, turės ir visa mūsų inteligentija, nes ji iš šio sūtelkintio veikalo supras tą palaimingą vaidmenį, kurį laikraščiai vaidino tautos istorijoje, pradėdami nuo jos atgimimo iki pat mūsų skaudžių emigrantų dienų. Kartu ji pajus ir būtina pareigą savajai spaudai, nes ji, padėjusi mums ištrūkti iš carų despotijos, mums padės išsilaivinti ir iš sovietų diktatūros.

Mūsų padėka

Akivaizdoje tokios istorinės spaudos reikšmės, belieka mums širdingai padėkoti visiems, kurie mūsų visuomenę apdovanojo tokiu svariu veikalu. Visų pirma dėkojame mūsų žurnalistų sąjungos valdovams, o ypač dr. Prunskui, globojusiam tuos 32 rašinius, parušius 30 prityrusių bendradarbių, kurių tarpe užtikiname — garbė joms! — ir tris moteris. Su pagarba lenkiamės ir prel J. Karaliui, kurio tradicinis dosnumas gerokai palengvino šio vadovo leidimą.

Jų visų pasišventimas ir mus skatina nepaliaujamai remti savo spaudą, nes kol ji bus gyva, gyva bus ir išsivai.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGĖJAMS

Daug sutauptyte pirkdami šia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiū planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pirmą užbaigtą foto nuotrauką aptarnavimas. Atidara pirmą ir kėvirtad. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. Prospect 6-8998
Chicago, Illinois, 60626

Philomena sako:

- KAS NETAUPO ATEICIAI, TAS NESIRUOSIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUI.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPRASTŲ KNYGUCIŲ 5.25%
\$1,000 įdėtas vieniems metams duos 6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuošimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. I. C.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Žurnalistika

Kun. J. Prunskio redaguoto kolektyvinio leidinio viršelis, pieštas Vytauto O. Virkau.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalus visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtum būti Jums naudingi ir teityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$40,000.00

Frank Zogza, President

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4770

5 1/4 %

All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2 %

4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000

1975 TOUR TO LITHUANIA AND GERMANY WITH EUROPA TRAVEL SERVICE
911 East 185th St., Cleveland, Ohio 44119
Telephone: (216) 692-1700

ON KLM ROYAL DUTCH AIRLINES TRANSATLANTIC BOEING 747 JUMBO JET PLANE

Departure: May 29, 1975 Return: June 12, 1975

Tour price from Cleveland \$1,005.00
Tour price from New York \$ 921.00

ITINERARY:

5 nights in Vilnius with a full day excursion to Kaunas, (Possibility of extra night in Vilnius)
4 nights in Riga, Latvija
4 nights in West Germany

TOUR PRICE INCLUDES:

- Economy class air fare from Cleveland, respectively from New York
- Air transportation Leningrad, Vilnius, Riga, Leningrad
- First class hotel accommodations, double occupancy
- Pension accommodations in West Germany
- 3 meals daily in Vilnius and Riga
- Sightseeing tours
- Transfers
- Bus transportation
- Baggage handling

For departure from other cities add the following fares to the New York rate:

CHICAGO: \$119.00 DETROIT: \$81.00
BUFFALO: \$68.00 TORONTO \$86.00

SINGLE SUPPLEMENT \$95.00

All rates are subject to change.

RESERVATION FORM

EUROPA TRAVEL SERVICE, 911 East 185th St., Cleveland, Ohio 44119 Telephone (216) 692-1700

GENTLEMEN:

Enclosed is \$_____ as deposit for this tour. (Make checks payable to Europa Travel Service). Minimum deposit \$100.00 per person. Final payment due 30 days prior to the departure date.

Mr. _____ Number in party _____
Mrs. _____

Address _____
City _____ State _____

Telephone number _____ Single accommodations _____

I will be travelling with _____

Mstislovas Dobužinskis (1875-1956)

Kryžių kalnas Jurgaičiuose, Šiaulių apskr. (Akvarelė ir tempera. Nuotr. V. Maželis)

Lyg varpai iš nuskendusio pasaulio Dobužinskis Čiurlionio galerijoje

Lietuvių liaudies pasakose ir legendose yra, palyginti, dažnas ežeruos nuskendusių ar žemės- na nugrimzdusių varpų bei bažnyčių motyvai. Saulėleidžio, vidurnakčio ar mišų pakylėjimo tyloje anų skenduolių gaudimas pasigirsta nežemiškais garsais, nešančiais užsimirsimą ir išklaušymą į kažką nuostabaus, bet jau prarasto, nesugrąžinamo.

Toks jausmas žiūrovą taipgi apima, vaikstant po šiuo metu Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, bevykstančią Mstislavo Dobužinskio piešinių, akvarelių ir tapybos darbų parodą. Tai išimtinai vien Lietuvos architektūrinų kampačių, dar nemuziejinės tautodailės ir kolchozais nepaversto, mistiško peizažo grožis. Ar daug jo, taip natūralaus, yra belikę šiandieninėje Lietuvoje?

Didžiųjų Lietuvos miestų mūrinė architektūra, nors karų ir gerokai apgriauta, vis tiek dar didžia dalimi tebestovi, kartais net bent kiek paremtojama. Tačiau jau kone nuskendęs pasaulis yra visa tai, kas lietuvių liaudies architektūrai dievidirbio buvo sukurta natūralios gamtos prieglobstyje, tolimuos Lietuvos užkampiuose, miesteliuose, pakelėse, kaimų kapinaitėse ir sodybų pavėsiuose.

Karams ir okupantams viską su žeme lyginant, daug tu medinių bažnyčių ir kryžių, kuriuos M. Dobužinskis įamžino meistriškos savo piešinių, jau seniai nebėra. Nebent koks kryželis ar medinė skulptūrėlė būtų laimingai sutapimu atsikūrusi muziejuje. O šalia muziejiaus, pačiame gyvenime, tolimesnė šio mūsų tautinio meno natūrali raida šiandieninio okupanto yra sustabdyta, kas dar liks iš praeities, daug kur vietoje sunaikinta. Pavyzdžiui, su didele meile ir įsijautimu M. Dobužinskio nupieštas Kryžių kalnas jau du kartus pokario metais yra pergyvenęs bolševikinę kryžių pūgtį. Ir tikrai tu kryžių, kuriuos čia matome M. Dobužinskio Kryžių kalno paveiksle, Jurgaičiuose jau nė vieno seniai nebėra. Ką jau kalbėt apie medinius mūsų liaudies meno paminklus, kai net šimtme-

grakščiai savo darbus įamžinusi dar nesudaryta, natūralų Lietuvos peizažą ir lietuviškos dvasios išraišką šimtmetinėje Lietuvos dailėje.

Vyresniesiems tai tebėra nuskendusių varpų gaudimas jų jaunystės pasaulyje, o čionykščiam jaunimui — akivaizdus grožis, kuriuo puošėsi jų tėvų žemė Lietuva, visa širdimi mylėta tokio didelio menininko kaip Mstislav Dobužinskis.

Parodą dar šiandien ir rytoj Čiurlionio galerijoje galima lankyti nuo 11 val. ryto iki 9 val. vak. Parodą surengė Chicago skautininkų-ių Ramovė. k. brd.

Nauji leidiniai

• **LITUANUS**, Volume 21, Number 1, Spring 1975. Lithuanian Quarterly.

Tarp neeilinių išsivijusių darbų yra ir Lituanus žurnalo leidimas anglų kalba. Anksčiau vienais kitais metais savo periodiniais numeriais žurnalui būdavo gajai sunku sušėti žingsnis žingsniu su laiku — Lituanus tiesiog mėnesiui mėnesiais vėluodavo. Vėlavimas (kai amerikiečių žurnalai yra įpratę išeiti net gerokai anksčiau nurodytos datos) prenumeratorių ir bibliotekų akys Lituanus reikšmės išpuolį galėjo kiek ir mažinti. Tačiau žurnalą perėmus administruoti ir jo leidimą rikiuoti Jonui Kučėnui, reikalas pasitaisė: pastaraisiais metais žurnalas išeina gana reguliariai kas trys mėnesiai be jokio vėlavimo.

Žurnalą leidžia Lituanus Foundation, Inc. "A Not for Profit Corporation in the State of Illinois". Pasikeisdami numerį po numerio redaguoją šie redaktoriai: J. A. Račkauskas, Antanas Klimas, Tomas Remeikis ir Bronius Vaskelis. Čia minimas naujas numeris yra redaguotas J. A. Račkausko. Pagrindiniams redaktoriams dar talkina įvairių sričių bei darbų pagalbinis kolektyvas.

Ypač džiugu yra tai, kad žurnalą redaguoją jau jaunesnioji mūsų išsivijusių karta, baigusi mokslus šiame krašte ir dirbanti Amerikos aukštosiose mokyklose. Reikšmingas taipgi faktas, kad pastaruoju metu žurnalo puslapiuose skelbiami straipsniai ir studijos, parašytos jau net už pačius redaktorius jaunesnius

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA
1975 m. Sportinis,
ekonomiškas
2 durų Hardtop

PLYMOUTH FURY — Sport. 2 durų Hardtop, 6 cilindrių

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer V17-1515

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virs 50 metų patikimas jums
patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

žmonių. To pavyzdžiui ypač gali būti kaip tik šis naujasis žurnalo numeris.

Žvilgtelkime į jo turinį. Lygiai pusę šio pavasarinio Lituanus tomo (40 psl. iš 80) užima Elenos Bradūnaitės studija apie tą lietuviškąją mūsų pasaką "Eglė žalčių karalienė" ir kitus liaudies tikėjimus. Tema žurnale pavadinta: "If you kill a snake — the sun will stay". Folk tale Type 425 -M. A study in Oicotype and Folk Belief. Vytas Nakas rašo apie pirmą lietuvių tautinę operą "Grazią". Duodama kai kurie jos autoriaus kompozitoriaus Jurgio Kamavičiaus gyvenimo aspektai ir Kazio Inčiūros libreto analizė.

Lituanistikos šaltinių puslapiuose John F. Cadzow informuoja apie lituanistikos rinkinius Kent valstybinio universiteto bibliotekoje.

Archyvinės medžiagos puslapiuose Alfred Erich Senn skelbia visą eilę jam parašytų Stepono Kairio laiškų. Dokumentų skyriuje teikiama informacija apie lietuvių diskriminaciją sovietinėje Gudijoje.

Recenzuojamos knygos: The Violations of Human Rights in Soviet Occupied Lithuania (1973, 1974); Marjū Rink Parming and Tonu Parming "Bibliography of English — Language Sources on Estonia".

Gale "Lituanus Book Service", kur duodamas trijų puslapių sąrašas lituanistiką liečiančių knygų, išleisti anglų kalba.

— **AIDAI**, 1975 m. kovo mėn. Nr. 3. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuvių pranciškonai. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Administruoja Ben-

LITUANUS

Naujo "Lituanus" numerio viršelis, pieštas Vytauto O. Virkav.

venutas Ramanauskas, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Žurnalo metinė prenumerata 12 dol.

Pasinaudodamas lig šiol ne-naudotais šaltiniais, Paulius Račkauskas rašo apie teisę ir mediciną senojoje Vilniaus akademijoje. Duodama du puslapiai naujų Aleksandro Radžiaus eilėraščių. Kęstutis Skrupskelis aptaria tiesos sampratą James'o pragmatizme. Vertime pateikiamas lenko Zbigniew Kuchowicz istorinio pobūdžio essay apie Barborą Radvilaitę: "Barbora, grožiu ir meile triumfuojanti". Beletistikai šį kartą atstovauja Petro Melniko novelė "Vaškinė lėlė". "Naujienoms" pasikeičius "vigu" lietuvių laikraščiu už tautos laisvę", apžvalginės Aidų dalies

vedamuoju šį kartą tad ir klausia: "Visų dienraštis, bet — kokių?". Vedamajame toliau rašoma: "Pavergtosios tėvynės laisvė visiems rūpi, bet 'Naujienoms' šis rūpestis jau seniai sutapo su kova prieš Lietuvių Bendruomenę. Diena iš dienos ji niekinama ir tiesiog šmeižiama. [...] Ir būtent tokiu tyčiojimu si niekinami ne tik aplamai 'bendruomenininkai', 'frontininkai', 'šalkauskininkai' (!) etc., bet bet ir atskiri asmenys, pavardėmis nurodomi. Bet kuo virstų mūsų spauda, jei kiti laikraščiai pasektų 'Naujienų' pavyzdžiu ir pradėtų panašiai kone-veikti pvz. ALTos veikėjus? [...] Tai ne vieningas kovojimas už tautos laisvę, o tik okupantų džiuginantis mūsų piudymas, visiškai nepaisant Lietuvos laisvinimo darbo konferencijos nutarimų. Laimė tu 'visų' daug nėra. Juk, tur būt, ne veltui kelis kart buvo pabrėžiama, kad 'mūsų fronto spaudos organai' yra 'Naujienos' ir 'Laisvoji Lietuva'".

Daugiau apžvalgiuose puslapiuose rašoma apie neseniai mirusį prof. gen. Stasį Dirmaną; minima kalbininko prof. Ericho Hofmano 80 metų sukaktis; Alaušiaus stabtelėjama prie praėjusių metų jaunimo veiklos. Veiklos apžvalgoje keliamos mintys vertos nemažos dėmesio, ypač šiuo metu, kai ruošiamasi Trečiajam jaunimo kongresui. Anot Alaušiaus: "Jaunimo klausimas vis ištigęs į tą patį ratą: po kruopščios ruošos suvažiujama į kongresą su dideliais vil-

timis, po kongreso pavargus reikiama 'poilsio', o tada vėl prasideda ruošimasis būsimam kongresui".

Naujų knygų skyriuje recenzuojama: Stasio Yles "Vardai ir veidai mūsų kultūros istorijoje", Anatolijaus Kairio "Karūna", Juozo Andriaus sudarytas Lietuvos žemėlapis ir Č. Grincevičiaus "Vyskupo katinas".

Puslapių iliustracijose rodomas išskirtinis dėmesys dail. Jadv. Paukštienės darbams.

AR JAU PAGALVOJOTE KUR PRALEISITE ATOSTOGAS?

Išnuomojamas gražus, su visais patogumais, vasarnamis. Gražioje vietoje prie Michigano ežero, 60 mylių nuo Chicago. Verta pamatyti. Kai pamatysite, tikrai norėsite pagyventi, pailsėti po sunkių darbų. Viskas naujai pertaisyta; yra 3 miegamieji. Dėl informacijos skambinkite Chicagoje tel. LA 3-2049.

GERA NAUJIENA!! Zemlaikos persinimo išlaidos!!

Dabar jūsų giminės gaus didesnę vertę, kaip niekada anksčiau.

UŽSISAKYKITE DABAR
TIK PER INTERTRADE
EXPRESS CORP.
GERIAUSIA DOVANA
SIŪSTI

Į LIETUVĄ SPECIALŲS RUBLIŲ PAŽYMEJIMAI

INTERTRADE EXPRESS
CORP. pirmiausia pasakė apie tai, o jūsų giminės pritarė.

Su specialiu rublių pažymėjimais jūsų giminės gali gauti viską, ką tik nori, už dalę reguliarios kainos. Tai tas pat, kai jėgti į krautuvę su 100 dol. ir už juos gauti 200 dol. ar 300 dol. vertės prekių, o gal net daugiau.

INTERTRADE EXPRESS
CORP. melai jums nemoka mai prisiųs įrodymą. Specialių rublių pažymėjimus galima paversti į reguliarius rublius aukščiausiu kursu.

SU PILNA GARANTIJA
GREICIAUSIAS
PATARNAVIMAS
Pažymėjimai pristatomi maždaug per tris savaites. Vieno spec. rublio kursas yra \$2.63.

TAŠ KURSAS APIMA VISKĄ
NERA JOKIŲ KITŲ
MOKEJIMŲ.

REIKALAUKITE MŪSŲ
NE-MOKAMO ILLUSTRUOTO
KATALOGO

Užsakykite Dabar.
Užsakykite tik per
**INTERTRADE
EXPRESS CORP.**
125 East 23rd Street
Penktas aukštas
New York, N.Y. 10010
Tel.: 982-1530

LABAI SVARBU
AUTOMOBILIAI
Pilnai garantuojamas
greičiausias pristatymas
Pasirinkite iš šių naujų
modelių

ZHIGULI VAZ 2101	US \$3706.00
NAUJAUSIAS PAGERINTAS EXPORT MODEL ZHIGULI VAZ 2103	US \$4246.00
ZHIGULI VAZ 2102 STATION WAGON	US \$4082.00
EXPORT MODEL MOSKVITCH 412 IE	US \$3736.00
MOSKVITCH 408 IE	US \$3454.00
MOSKVITCH 426 IE STATION WAGON	US \$3919.00
MOSKVITCH 427 IE STATION WAGON	US \$4205.00
ZAPOROZHETS ZAZ 968	US \$2368.00

REIKALAUKITE
SPECIALIŲ BIULETENIŲ
SU AUTOMOBILIŲ
PAVEIKSLAIS,
APARTMENTAIS,
NAUDOTAIS RŪBOMS
SVECIAMS IS USSR
REIKALAUKITE MŪSŲ
SPECIALIAUS BIULETENIO
MES TURIM 26 METŲ
PATYRIMĄ
SIAME BIZNISE IR
TAIP PAT TURIM
TOKŠTANČIUS
PATENKINTŲ KLIENTŲ.

PROGRESS

Yes, Progress has always been the goal of Standard Federal Savings, and we have proven that with our steady Financial Growth

In keeping with our goals and to serve you, the people who have helped us attain our position as one of the leading financial centers of the Southwest side, we are now offering a 7 3/4% per annum, 6 year, \$1000 minimum certificate account.

All Standard Federal certificates are issued in minimum amounts of \$1,000. Your savings in either a passbook or certificate account are insured up to \$40,000 by the Federal Savings and Loan Insurance Corporation.

For over 65 years, Standard Federal Savings has been the financial center of Chicago's Southwest side serving people with integrity, faith and trust. Stop in today and open the account of your choice, insuring the progress of your financial goals.

7 3/4%	CERTIFICATE ACCOUNTS*
Yearly	6 Year Maturity
	YIELD INCREASE TO 8.17%
	on interest accumulated for 1 year
7 1/2%	CERTIFICATE ACCOUNTS*
Yearly	4 Year Maturity
	YIELD INCREASE TO 7.90%
	on interest accumulated for 1 year
6 3/4%	CERTIFICATE ACCOUNTS*
Yearly	3 Year Maturity
	YIELD INCREASE TO 7.68%
	on interest accumulated for 1 year

6 1/2%	CERTIFICATE ACCOUNTS*
Yearly	1 Year Maturity
	YIELD INCREASE TO 6.81%
	on interest accumulated for 1 year
5 3/4%	CERTIFICATE ACCOUNTS*
Yearly	90 Day Maturity
	YIELD INCREASE TO 6.000%
	on interest accumulated for 1 year
5 1/4%	PASSBOOK SAVINGS*
	Interest Paid to Date or Withdrawal
	YIELD INCREASE TO 5.39%
	on interest accumulated for 1 year

Your savings in either a Standard Federal passbook or certificate account are insured up to \$40,000 by the Federal Savings and Loan Insurance Corporation.

* All certificates are issued in minimum amounts of \$1,000. A substantial interest penalty is required for early withdrawal.

**STANDARD
FEDERAL
SAVINGS**

4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 — 847-1140

Monday, Tuesday, Thursday,
Friday — 9 a.m. to 5 p.m.
Saturday — 9 a.m. to noon
Wednesday — No Business Transactions

Kultūrinė kronika

LIETUVOS ISTORIJA LITUANISTIKOS INSTITUTO SUVAŽIAVIME

Lituanistikos instituto suvažiavimo svečiai išgirs penkis pasiskaitus šestadienį, gegužės 17 Tautos Praeitį, o dabar redaguojamą Clevelande. Sesijai pirmininkaus prof. dr. Jonas Puzinas iš Chicago. Pirmiausia kalbės Vincas Trumpa apie Motiejų Valančių — istoriką. Prelegentas yra žinomas mūsų visuomenės straipsniais žurnaluose, 1973 metais išleista knyga "Napoleonas — Baltija — Amerika", savo paskaitomis šviesos Santaros suvažiavimuose ir kitomis progomis. V. Trumpa yra baigęs V. D. Universiteto humanitarinių m. fakultetą ir gilinę istorijos studijas Paryžiuje, buvęs Vilniaus u-t-o istorijos dėstytojas. Nuo 1954 m. dirba Kongreso bibliotekoje Washingtone. Pasižymi įžvalgumu ir vis naujomis mintimis.

Mūsų istoriografijos veteranas dr. Juozas Jakštas pateiks naujų žinių apie Lietuvą iš prancūzų XIV amžiaus autoriaus Pilypo dr. Mazières traktato. Prelegentas dažnai skelbia savo studijų duomenis Tautos Praeitį, LKMA Darbuose ir periodikoje, skaito paskaitas lietuvių moksliniuose suvažiavimuose. Dr. Jakštas yra baigęs Lietuvos universiteto humanitarinių m. fakultetą, gilinę studijas Berlyne ir Vienoje, istorijos daktaro laipsnį gavo V.D.U. Kaune 1938 metais. Redaguoja Tautos Praeitį ir yra Lietuvos istorijos draugijos pirmininkas. Gyvena Lakewood, Ohio.

Popietinėje sesijoje Jonas Dainauskas aiškina Krevo akto — 1385 metų — autentiškumą. Pasikaitininkas yra baigęs V.D.U. teisių fakultetą ir studijavo teisės istoriją Paryžiuje. Žinomas savo Lietuvos Statutų studijomis

Dr. Jonas Puzinas pirmininkaus Lietuvos istorijos sesijai Lituanistikos instituto suvažiavime gegužės mėn. 16-18 d. Clevelande.

darbiauja mokslinėje spaudoje, enciklopedijose ir jo vardas įtrauktas į žymiųjų žmonių žodynus. (ip)

AKTORIAUS LEONO BARAUSKO PRISIMINIMAS IR PAGERBIMAS

Mėnesiai praėjus nuo aktoriaus Leono Barausko mirties rytoj — sekmadienį (balandžio 20) Jaunimo centre, Chicagoje, rengiamas atminimo vakaras. Rengiamas atminimo vakaras — akademija: vidurdienį (12 val.) Jėzuitų koplyčioje bus atšaukiamas šv. Mišios už Leono Barausko sielą, o po pamaldų Jaunimo centro didžiojoje saleje bus vėlinio minėjimo akademinė ir meninė programa. Programą atliks rašytojai, muzikai, aktoriai solistai: Elena Blandytė, Dalia Kučienienė, Laima Rastenytė — Lapinskienė, D. Lapinskas, Stasys Pilka, Jonas Keliūsis, Algimantas Dikinis, Viktoras Barauskas, Algirdas Titus Antanaitis ir Kazys Bradūnas. Visuomenė kviečiama pamaldose ir minėjime dalyvauti.

VAKARONĖ, SKIRTA "ŽURNALISTIKAI"

Kitos savaitės (balandžio 25) Jaunimo centro kavinės kultūrinėje vakaronėje Chicagoje bus pristatyta kun. J. Prunskio redaguotas kolektyvinis leidinys "Žurnalistas". Žurnalistine tema kalbės ir bendrąjį vakaronės pašneksį moderuot dr. Jonas Puzinas. Kultūr. priedas

RIMVYDO CINKO GRAFIKOS PARODA

Vakar Jaunimo centro apatinėje saleje atidaryta Rimvydo Cinko grafikos darbų paroda. Paroda galima lankyti šį savaitgalį ir visą ateinančią savaitę (vakara). Uždaro balandžio 27 d.

ŠIU METU "POEZIJOS PAVASARIS CHICAGOJE"

Išėjimas kultūrinia gyvenime pernai pradėtoji čiejų dienų lietuvių poezijos šventė, pavadinama "Poezijos pavasaris Chicagoje", šiemet įvyks gegužės 30-31 d. (penktadienį ir šeštadienį). Šiomis poezijos dienis bus užbaigtas 1974-1975 metų kultūrinis vakaronių sezonas Jaunimo centre. "Poezijos pavasario Chicagoje" programoje dalyvaus gyvieji mūsų poetai, katoriai, dailininkai, nuotraukos ir filmo meistrai, muzikai. Viso užmąnymo iniciatoriai ir laanuotojai — Jonas Boguta ir J. Resė Pautienė — Bogutienė

LIETUVIŲ TEATRO PIRMŲS

Aktorius, režisierius, teatro teoretikas, lietuvių pjesinio dramos teatro kūrėjas Juozas Vaičiūnas mirė 1935 m. bal. 7 d. Siemet sueina jau 40 m. kai jo netekome, bet jis mūsų teatro istorijoje pasilieka neužmirštas.

Vaičiūnas mokėsi Mintaujos gimnazijoje, kur priklausė slapta lietuvių Kūdikio draugijai. Už lietuvišką veikimą buvo pašalintas iš gimnazijos. Petrapily baigė teatro dramos studiją. Vos atgavęs spaudos laisvę, 1905 m., tetrėdamas 20 m. amžiaus, suorganizavo skrajiojantį teatro grupę, kuri iki pat I Pasaulinio karo rengė "Lietuviškus vakarus" šiaurinėje Lietuvoje. Karo metu apsigyvenęs Petrapily, įsteigė vaidybos studiją, kuri nepriklausomai Lietuvai išugdė dramoms aktorių branduolį. Ypač aktyviai į teatrą Petrapily reikiš 1915-1918 m.

1918 m. rugp. 3 d. Vaičiūnas savo studiją grįžo į Vilnių ir pradėjo pirmą lietuvių profesinio dramos teatro sezoną. Statė A. Vaičiūno, K. Jasiukaičio, Vargšo veikalus. 1919 m. Vaičiūnas įsijungė į Liet. meno kūrėjų dr-jos veiklą, kurios prieglobstį buvo sudaryta teatro taryba. Jos vicepirmininku buvo J. Vaičiūnas. Pirm. — poetas J. Baltrušaitis, sek. J. Zilevičius, rež. A. Sutkus, nariai: A. Varnas, B. Sruoga, A. Oleka-Zilinskas.

1923-1928 m. Vaičiūnas dirbo tarp Amerikos lietuvių. Įsteigė dramų studiją Brooklyne. Amerikoje paruošė daugiau negu 75 vaidinimus. 1929 m. grįžęs į Kauną, įsteigė vaidybos studiją. Tačiau šiuo laikotarpiu jo pastangos nesulaukė didesnio pasisekimo. Bandė sukurti pirmą profesinio lygio filmą — Kestutis, bet ir tam nerado pakankamai paramos. Jis pirmasis įsteigė lietuvišką vaidybos mokyklą, išmokslino pirmąją profesionalų aktorių trupę ir dėl to vadinamas atgimimo lietuvių dramų teatro tėvu. Mirė neturėdamas pilnų 50 m. amžiaus.

J. Pr.

Nauji leidiniai

• EGLUTĖ, 1975 m. kovo mėn. Lietuviškas laikraštėlis vaikams išėjimoje. Leidžia Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Redaguoja: ses. Ona Mikalaitė, Elena Juknevičienė ir Danuolė Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė, Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260.

Gražios išvaizdos žurnaliukas, prasminga ir nepamainoma dovanelė mažajam skaitytojui. Tai puikus rašančiųjų ir piešančiųjų bendro darbo rezultatas.

• MOTERIS, 1974 m. Nr. 6. Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia Kanados Lietuvių katalikų moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpavičienė. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H 1A8, Canada. Metinė prenumerata \$6.00, garbės prenumerata \$10.00.

Žurnalo naujas numeris pradedamas intriguojančiu S. Vilkauskos straipsniu "Meilė Maironio lyrikoje". Toliau apie jaunimo kelius rašo dr. Ona Gustaitienė, duodama Rūtos Klevos Vidžiūnienės apybraiža "O sakale mano!", moters būklę besikeičiančiam pasauly pasvarsto P. Gaučys, vaiko auklėjimą šeimoje nagrinėja D. Petrutytė, puslapi savo eileraščių duoda Zenta Tetonaitė, ir Birutė Vytienė pakloja savo apybraižinį vaizdelį "Pasakysiu rytoj". Žurnalą užsklendžia įvairios apžvalgos ir įprastiniai skyriai: Knygos, Seimininkų kampelis, Madų ir grožio pasaulis ir kt. Leidinys gausiai iliustruotas.

• SKAUTŲ AIDAS, 1975 m. vasario mėn. Nr. 2. Leidžia LSS Tarybos Pirmija. Vyr. redaktorė A. Namikienė, 6041 S. Fairfield Zilevičius, rež. A. Sutkus, nariai: A. Varnas, B. Sruoga, A. Oleka-Zilinskas.

1923-1928 m. Vaičiūnas dirbo tarp Amerikos lietuvių. Įsteigė dramų studiją Brooklyne. Amerikoje paruošė daugiau negu 75 vaidinimus. 1929 m. grįžęs į Kauną, įsteigė vaidybos studiją. Tačiau šiuo laikotarpiu jo pastangos nesulaukė didesnio pasisekimo. Bandė sukurti pirmą profesinio lygio filmą — Kestutis, bet ir tam nerado pakankamai paramos. Jis pirmasis įsteigė lietuvišką vaidybos mokyklą, išmokslino pirmąją profesionalų aktorių trupę ir dėl to vadinamas atgimimo lietuvių dramų teatro tėvu. Mirė neturėdamas pilnų 50 m. amžiaus.

J. Pr.

skautiškos ir neskautiškos meilės pavyzdžiu šį kartą gali džiugos, kuri maloniai domina būti trečias puslapis, kuriame visą mūsų jaunimą ir nejaunimą, tekstų ir nuotraukų išradimą. Akį patraukiantis ir estetiškas puslapis prižiūri akis pasi-lapių sutvarkymas. Tokių pa-grožėti.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7 3/4 % Mokamas už 6 m. certifikatus. Minimum \$1.000	6 1/2 % Mokamas už 1 m. certifikatus. Minimum \$1.000	5 1/4 % Mokamas už investavimo sąskaitas
--	--	--

PINGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

VALANDOS: SESTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.

Laidotuvių direktoriai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SOUTH WESTERN AVENUE
TRYŠ MODERNISKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MASINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

PETKUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TĖVAS IR SŪNUS —
TRYŠ MODERNISKOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Tel. GROvenhill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09
AIKŠTE AUTOMOBILIAMS STATYTI

EUDEIKIS
Laidotuvių Direktorai
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
TRYŠ MODERNIOS KOPLYČIOS
1330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-3652
1605 07 South Hermitage Avenue
Telefonas YARds 7-1741

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS
1307 S. LITUANICA AVE. Tel. YARds 7-3401

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6872
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIGNAS
1348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 8-3572

POVILAS J. RIDIKAS
1354 S. HALSTED STREET Tel. YARds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
1319 S. LITUANICA AVE. Tel. YARds 7-1138-09

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 90th AVE. CICEBO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1003

VISUOMENĖ Kviečiama LITUANISTIKOS INSTITUTO SUVAŽIAVIMAN

Lietuvių visuomenė kviečiama atvykti į penktąjį Lituanistikos instituto suvažiavimą 1975 metų gegužės mėnesio 16-18 dienomis Lietuvos Namuose, 877 East 185 Street, Cleveland, Ohio.

Programos santrauka:
Gegužės 16 d. 8 val. vak. susipažinimo pobūvis.

Gegužės 17 d. 9-10 val. svečių ir L. I. narių registracija.

10 val. atidaromosios posėdis, po to istorijos, literatūros, sociologijos, tautotyros ir kraštotyros sekcijų paskaitos iki 5 val. vakaro. Bendri pietūs ten pat nuo 12 iki 130 valandos.

8 val. vak. suvažiavimo banketas su vakariene ir menine programa.

Gegužės 18 d. 10 val. mišios lietuvių parapijos bažnyčioje. Nuo 1:00 iki 5:45 val. kalbotyros, psichologijos ir menotyros paskaitos. Specialiomis paskaitomis bus atžymėtos vėsk. M. Valančiaus ir dailininko M. K. Čiurlionio šimtmetės sukaktys. 5:30 val. suvažiavimo uždarymas.

Registracija visam suvažiavimui. 5 dol. Pietūs 2.50 dol., banketas su vakariene 10 dol. Pageidaujama, kad registracija su čekiu būtų siunčiama iš anksto komiteto vicepirmininkui p. Jurgui Malskiui, 17904 Ingle-side Rd., Cleveland, OH 44119. Čekiai už visus renginius rašomi: Institute of Lithuanian Studies, Inc.

Dalyvaudami šiame suvažiavime, galėsite pabendrauti su mūsų mokslininkais, atvykusiais iš plačiosios Amerikos ir Kanados, o taip pat paremsite Lituanistikos institutą.

Lituanistikos instituto prezidentas ir Penktojo suvažiavimo tautos komitetas

Dr. Česlovas Masaitis

PREMIJA DR. Č. MASAIČIUI

Dr. Česlovas Masaitis, dirbęs JAV armijos balistinių tyrimų laboratorijoje, susilaukė Armijos departamento Tyrimų ir patobulinimų premijos. Premijos duodamos armijos mokslininkams, inžinieriams, kurių įnašas yra pirmiausias tyrimų srityje. Dr. Masaitis buvo premija pagerbtas už jo laimėjimus, išvystant matematinis būdus, analizuojant šarvų tinkamumą tankų planavime. Pažymima, kad dr. Masaitis yra Balistinių tyrimų laboratorijos skaičiavimo analizių vadovas. Jo tyrimai atmetė mintį, kad reikia atsiskirti kai kurių tanko šarvų, besiekiant jų didesnio judrumo. Vėlesni tyrimai patvirtino jo apskaičiavimus. Dr. Masačio tyrimų dėka perkeista tankų tyrimų ir tikrinimų sistema.

Skelbdamas apie tą dr. Masačio laimėjimą, laikraštis "APG News" pažymi, kad dr. Masačio tyrimai prisidėjo prie suplanavimo tokių tankų, kurie teikia maksimumą saugumo kaip pačiam tankui, taip ir jo įgulai bei tanko uždavinio atlikimui. Laikraštis pažymi, kad dr. Masaitis yra lietuvis, duoda suglaustą jo biografiją ir informuoja apie jo šeimą, mokslą, skelbdamas, kad jis bendra-

5 1/4 % HIGH RATES 7 1/2 %
PAID QUARTERLY AT
BRIGHTON FEDERAL
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
HIGHEST RESERVES
4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

6 3/4 %
PER ANNUM
30 months
minimum
\$5000 or more

6 1/2 %
PER ANNUM
\$1,000 or more
1 year min.

RED. EMILJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60652. Tel. (312) 927-3090

GERAM TIKSLUI — KONGRESO PASISĖKIMUI

Viktoras Nakas straipsnyje "Kongreso atstovai: kokie jie turėtų būti?" (Darbininkas, 1975, balandžio 4, nr. 14) rašo:

"Žymi britų rašytoja Iris Murdoch savo romane "The Nice and the Good" padalina žmoniją į dvi grupes. Prie vienos grupės priklauso malonūs (nice) žmonės. Šie asmenys yra dirbtiniai ir, pagal ponios Murdoch definiciją, blogi. Prie kitos grupės priklauso gerieji (good), kurie yra tikras pinigais ir neabejotinai geri. Nors šių dviejų grupių charakteriai ir labai skirtingi, tačiau kategorijų pavadinimai yra labai panašūs. Juk žodžių geras ir malonus skirtumas yra mažas. Murdoch noras, duodant savo veikėjams tokius artimus apipavidalimus, yra skaitytoją įtikinti, jog sunku atskirti blogus nuo gerų.

Tokia pat dilema slepia ir lietuvių jaunimą, kurs po mėnesio ar daugiau turės rinkti savo atstovus į trečiąjį Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą. Jam reikės nuspręsti, kurie kandidatai į atstovus yra "geri": pasiryžę dirbti lietuvių, norį daugiau išmok-

Is PLJS Rysų centro posėdžio.

Nuotr. R. Sakadolskio

ti, jau dabar aktyviai besireiškia lietuvių visuomenėje, ir kurie yra "malonūs": nors ir nebūtinai turėtų būti, nes tai didelė skriauda, bet vis vien netinkami būti atstovais. Pastarieji važiuoja da pasiryžusiam dirbti jaunuo-

populiaraus. Kongreso ruošia reikiama daug darbo ir lėšų. Sąmoningų klaidų rinkimuose nebūtinai, bet vis vien netinkami būti atstovais. Pastarieji važiuoja da pasiryžusiam dirbti jaunuo-

JAUNIMAS VEIKIA

— Pasaulio lietuvių jaunimo trečiojo kongreso atstovų rinkimai 1975 m. gegužės mėn. 3 ir 4 d.

Gali ir tri balsuoti lietuvių jaunimas tas 16 ir 30 metų amžiaus.

Aiškinanti dėl balsavimo vietų ir valand, kreipkitės šiuo adresu:

PLSS RYSŲ Centras,
2422 W. Marquette Road,
Chicago, I. 60629. tel. 476-0601

— Studentų ateitininkų sąjungos Chicago draugovės susirinkimas šaukiamas balandžio 19 d. 7:30 val. vak. Romas Kasparas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vicepirmininkas jaunimo reikalams, rodydys skaidres iš Pietų Amerikos. Bus diskusijos įvairiais III PLJ Kongreso reikalais.

— Kanados atstovai į III PLJK bus renkami š. m. birželio 1 d. Kanadai siųs 17 atstovų į Jaunimo kongresą. Kiekvienoje apylinkėje sudaromos rinkiminės komisijos, į kurias įeina bent vienas Lietuvių Bendruomenės atstovas, vienas Kanados Lietuvių jaunimo sąjungos atstovas bei kiti jaunimo organizacijų atstovai. Norint kandidatuoti į Kanados III PLJK atstovus jaunimas tarp 18 ir 30 metų amžiaus privalo užsiregistruoti apylinkių rinkiminėse komisijose arba Bendruomenės apylinkės valdyboje iki balandžio 25 dienos.

— Lietuvių žurnalistų sąjunga skelbia 1975 metų jaunųjų žurnalistų konkursą. Bus skiriamos Daužvardžio Fondo premijos. Šiais metais kandidatai neturės pristatyti savo rašinių, bet jie bus atrenkami specialios komisijos, kuri seks išėjvijos spaudą. Premijas gali laimėti jaunimas iki 30 metų amžiaus. Konkursas prasidėjo 1975 m. balandžio mėn. 1 d., o baigsis 1975 m. gruodžio mėn. 31 d. Laimėtojai bus paskelbti spaudoje 1976 metų sausio mėnesyje.

— Mindaugas Pleškys, PLJS Rysų centro vedėjas, ir Saulius Kuprys, Lietuvių Bendruomenės Lietuvių tautos komisijos narys, lankėsi "Chicago Tribune" dienraščio redakcijoje. Kalbėjosi su redaktorais apie Bill Anderson straipsnį. Ta proga buvo iškelta JAV Lietuvių Bendruomenės krašto valdybos paruošta informacija apie žmogaus teisių pažeidimus sovietų okupuotoje Lietuvoje.

— Vokietijos Lietuvių jaunimo sąjungos (VLJS) suvažiavimas buvo suauktas 1975 m. kovo mėn. 21-23 d. Romoje, Vakarų 16 gimnazijos patalpose. Pradėta ruošti III PLJ Kongresui. Susipažinta su Pietų Amerikos veikla, sudaryta finansų komisija, nutarta rinkti Vokietijos atstovus į III PLJK birželio mėnesyje.

III PLJK pirmininkas kun. A. Saulaitis, S.J., išbando stovyklos būdžiamąsias priemones... Nuotr. R. Kaspara

Brazilijos lietuvių jaunimas tautinių šokių kursuose su mokytoja iš Kanados — G. Breichmaniene.

Grupė Brazilijos lietuvių jaunimo su R. Kasparu. Dešinėje BLB valdybos pirm. Alg. Sliesoraitis ir žvilnė Juraitytė, kuri neseniai lankėsi Kanadoje.

LITUANISTINIŲ STUDIJŲ STOVYKLA

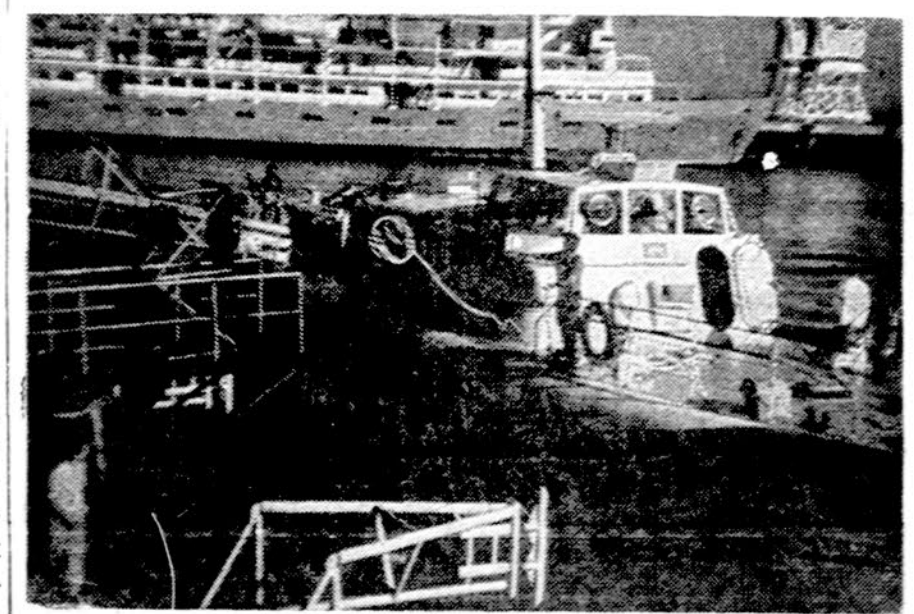
Antroji lituanistinių studijų stovykla įvyks š. m. rugpjūčio 11-22 d. Stovyklą ir šiais metais organizuoja Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Rysų centras.

Užsakyti erdvės jėzuitų rekolekčių namai: "Loyola of the Lakes". Netoliese yra miškas ir ežeras. Rugpjūčio 16, 17 d. stovyklautojai persikels į netoli esantį Kent State universitetą, nes jė-

zuitams bus reikalingos patalpos. Bus dėstomi devyni kursai, iš kurių studentai turės pasirinkti šešis:

I. Kalba
A. Linksnių ir kirčių mokslas
B. Rašyba (kalbinės klaidos, žurnalistika, stilistika)

C. Dailūs skaitymas ir taisyklingas liet. kalbos tarimas

Susisiekimo priemonės tarp Montevideo ir Buenos Aires. Nuotr. R. Kaspara

— Į Pasaulio lietuvių jaunimo trečiąjį kongresą (gruodžio 20-sausio 6 d.) kviečiami vykti visi lietuviai. Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba organizuoja trijų savaičių ekskursiją. Kaina prieinama. Išvykos į Pietų Ameriką reikalais kreipkitės:

III PLJK Išvyka,
4428 South Rockwell,
Chicago, Illinois 60632

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo trečiasis suvažiavimas

Kanados Lietuvių jaunimo sąjungos pirm. Almis Kuolas ir JAV LJS pirm. Daiva Vaitkevičiūtė sutarė suaukti ŠALJ trečiąjį suvažiavimą Londono mieste, Ontario provincijoje, Kanadoje. Data, š. m. gegužės 17, 18 ir 19 d. Suvažiavimo dėmesys bus kreipiamas į III PLJ Kongresą ir tinkamą atstovų paruošimą. I suvažiavimą kviečiami ir nevažiuojantieji į Kongresą, kad pareikštų savo mintis, pasiūlytų naujas idėjas.

Londono sudarytas organizacinis komitetas, kurį sudaro Jurgis Valaitis, Linas Kairys ir Algis Jusys. Gautos patalpos Western universitete. Nakvynės bus parūpintos bendrabutyje specialia kaina.

Šiuo metu Kanados Lietuvių jaunimo sąjunga ruošia suvažiavimo programos projektą. Visus pasiūlymus bei pageidavimus prašoma nukreipti:

KLJS,
102 Beresford Rd.,
Toronto, Ontario M6S 3B1
CANADA

Kandidatai į III PLJK atstovus

Vidurio vakarų apygardos kandidatai į III PLJK atstovus turi prisistatyti atstovų rinkimų komisijai iki balandžio 20 dienos. Kandidatas pristato savo reziumė, tris nespaltvotas, asmenines nuotraukas ir pareškimą, kad nori kandidatuoti. Be to, kandidatas parašo referatą tarp trijų ir penkių masinėle rašytų puslapių su dvigubais tarpais tarp eilučių. Referatą reikia įduoti iki balandžio 26 dienos. Referatui siūlomų temų sąrašą ir pareškimų lapą galima gauti kreipiantis:

III PLJK ATSTOVAI,
PLJS RYSŲ CENTRAS,
2422 West Marquette Road,
Chicago, IL 60629
telefonas 476-0601

LIETUVIŲ - PORTUGALŲ K. ŽODYNAS

Brazilijoje išleistas lietuvių - portugalių k. žodynas, paruoštas Alf. Petraičo ir L. Jodelytės. Antra dalis žodyno pasirodys dar šiais metais. Apie tai mūsų dienraštį informavo kun. A. Saulaitis, S.J.

STIPENDIJOS MOKSLEIVIAMS

Chicagos mero Daley fondas gegužės 19 d. Drake viešbuty paskirstys 59,000 dolerių stipendijoms moksleiviams, po 500 dol. kiekvienam. Tas fondas veikia nuo 1955 m. Jau yra paskirstęs mokslapinių 1,052,000 dol. Toms stipendijoms jau pasinaudojo 2,104 moksleivių, lankiu-

II. Literatūra
A. Proza ir poezija
B. Drama
III. Istorija
A. Lietuvos proistorė
B. Nepriklausomybės laikų istorija
C. Lietuvos istorija po Antrojo pasaulinio karo
Stovykloje gali dalyvauti gimnaziją baigęs jaunimas, mokantis rašyti, skaityti ir susikalbėti lietuviškai. Stovykloje, kaip ir pernai, bus kalbama tik lietuviškai.

Kaina 100 dol. už dvi savaites. Norintieji gauti Kent Valsstybinio universiteto užskaitus ("upper division credit") dar užsimoka 102 dol. už tris valandas arba 145 dol. už šešias valandas.

Dėl programos tariamasi su Kent valstybinio universiteto pareigūnu dr. Jonu Cadzow. Šiuo metu dr. Antanas Klimas, kun. Juozas Vaišnys, SJ, Stasys Barzdukas ir dr. Rimvydas Šilbajoris yra davę sutikimus dalyvauti. Dėl platesnių informacijų kreipkitės:

PLJS Rysų Centras,
2422 West Marquette Road,
Chicago, Illinois 60629
telefonas: (312) 476-0601

BŪKIME IR SU JAIS DRAUGĖ

Sakoma, kad Amerikoje yra daugiau kaip milijonas lietuvių; sakoma, kad Chicago yra laisvojo pasaulio lietuvių sostinė, kad šiame mieste gyvena šimtai tūkstančių lietuvių kilmės žmonių. Tačiau daugelis lietuvių, įskaitytų į tą skaičių, beveik nieko nežino apie Lietuvą, lietuvių ir jų veiklą.

Jie nežino apie lietuvių veiklą, bet tai nereikia, kad jie ja nesidomėtų. Aš tikiu, kad šis didelis suamerikonėjusių lietuvių skaičius dalyvautų lietuviškoje veikloje, jei tokia veikla būtų jiems pritaikyta.

Kaip pavyzdį paimsiu DeKalb apskritį Illinois valstijoje. Čia yra Northern Illinois universitetas — antras savo didumu Illinois valstijoje. Tai reiškia, kad nemažas gyventojų skaičius čia tik laikinai apsisitę.

DeKalb yra trys skirtingos lietuvių grupės. Pirmą — nuolatinių gyventojų, kurie dirba miesteliuose arba ūkiuose. Jų skaičius per 100 asmenų. Antra grupė — lietuvių studentai, lankantieji universitetą, kalbantys lietuviškai. Jų skaičius labai mažas — maždaug 20 asmenų. Trečia grupė — lietuvių kilmės studentai, kurie nekalba lietuviškai ir nedalyvauja lietuviškoje veikloje. Jų skaičius yra apie 75 asmenys. Iš viso DeKalb apskrityje gyvena maždaug 200 lietuvių kilmės asmenų. Tai mažas skaičius, bet norint galima nemažai pasiekti.

Tokia kaip DeKalb'o lietuvių kilmės gyventojų padėtis yra ir kitose Amerikos vietovėse. Jiems nėra kur ir ką beveikti. Ne per seniai universitete įsteigtas lietuvių studentų klubas, kuris duoda

progos studentams pasireikšti lietuviškoje veikloje. Northern Illinois universiteto lietuvių klubas yra pritraukęs nemažą dalį lietuviškai nekalbančių tautiečių ir narių eiles, ir jie noriai ir entuziastingai dirba lietuviško darbu.

Kai kurie mūsų veikėjai iš patriotiškumo reikalauja, kad viskas visur turi būti atliekama lietuvių kalba. Pas juos nėra vietos jokiam pasikeitimui. Štai kas mūsų veiklai ypač kenkia. Visos mūsų didžiausios ir stipriausios organizacijos yra dėl to kaltos. Nei viena nėra nuosirdžiai mėginusi lietuviškai nekalbančius įjungti į bendrą veiklą. Neseniai sužinota, kad Pennsylvanijoje yra apie 100,000 lietuvių, ir lietuvių yra ten gesta. Jei mūsų organizacijos ir veiksniai nesusirūpina šio didelio skaičiaus lietuvių nykimu, netikiu, kad jie kada nors ir kaip nors susidomėtų ir DeKalbo lietuvių.

Lietuviškai nekalbantiems reikia organizacijų, kurios veiktų anglų kalba, reikia laikraščio anglų kalba. Mūsų lietuviškos organizacijos turėtų turėti jiems specialius skyrius.

Ir šie lietuvių turi būti įjungiami į visą mūsų veiklą. Įjungimas padarytų mus stipresniais, gausesniais ir turtingesniais.

Rimantas Genčius

— Pasiųskim savo senatoriams, kongresmanams ir JAV vyriausybei telegramas, reikalaujanti nepripažinti Pabaltijo valstybių aneksijos. Parodykim Amerikos pareigūnams, kad Lietuvis likimu rūpinasi ir siejosi ne tik vyresnioji karta, bet ir jaunimas.

Tokia kaip DeKalb'o lietuvių kilmės gyventojų padėtis yra ir kitose Amerikos vietovėse. Jiems nėra kur ir ką beveikti. Ne per seniai universitete įsteigtas lietuvių studentų klubas, kuris duoda

sių miesto, parapines ir kitas privacijas aukšt. mokyklas. Pačios mokyklos parenka kandidatus stipendijoms.

ROOSEVELTO UNIVERSITETUI 30 METŲ

Roosevelto universitetas Chicagoje gegužės mėnesį švęs 30 m. sukaktį. Paskaitininkais pakviesti du Pulitzer premijas laimėję mokslininkai: istorikas J. MacGregor Burns ir Arthur Schlesinger Jr. Šiame universitete yra studijavę nemažai ir lietuvių.

MEDIKAI APIE TRIUKSMINGĄ MUZIKĄ

Amerikos gydytojų žurnalas AMA savo balandžio mėn. numery paskelbė, kad triukšmingoji muzika, vadinamieji "Rock" koncertai, yra kenksminga žmogaus klausai, peržengia saugumo ribą ausies sveikam veikimui.

AKMENS KAMUOLYS UNIVERSITETUI

Pilko granito kamuolys, žmogaus nušluotus prieš 1000 metų, iš Costa Ricos atgabentas į Bigham Young universitetą Provo, Utah. Kamuolio skersmuo — trys pėdos. Sveria vieną toną. Kam toks kamuolys buvo padarytas, tikrų žinių dar nesusekta.

TRIŲ JAUNŲ MENININKŲ PARODA

Šiandien ir rytoj (balandžio 19—20 d.) Playhouse patalpose, 2515 W. 69th St., Chicagoje, vyksta Kazio Norvilo, B. Ramnausko ir Prano Skvirbio dailės darbų paroda.